

Design and Validation of a Formal Tourism Literacy Education Model with a Sustainable Development Approach in Students' Curriculum

Reza Ghanbari¹ , Fatemeh Parasteh Qombavani^{2*} , Mozhgan Abdollahi³ ,
Hamideh Reshadatjo⁴

1. Department of Educational Sciences, Ka.C., Islamic Azad University, Karaj, Iran
2. Department of Educational Sciences, Ka.C., Islamic Azad University, Karaj, Iran
3. Department of Educational Sciences, Ka.C., Islamic Azad University, Karaj, Iran
4. Department of Educational Sciences, SR. C., Islamic Azad University, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

Received: 2025/08/17

Revised: 2026/01/27

Accepted: 2026/02/08

Keywords:

Formal Education,
Sustainable Development,
Tourism Literacy, Student
Curriculum

Abstract

Given that education is a fundamental pillar of sustainable tourism development and that its success hinges on implementing principles such as training specialized personnel, education, and awareness in this field. Therefore, this study aims to propose and validate a formal education model for tourism literacy based on a sustainable development approach within the student curriculum. This research was conducted using an exploratory mixed-methods design. The statistical population in the qualitative phase consisted of 20 experts, including university professors specializing in the formal education of tourism literacy. In the quantitative phase, the opinions of 343 teachers in the fields of education and tourism literacy were utilized for validation. In the qualitative approach, theme analysis was employed using MAXQDA 2020 software, alongside purposive sampling. The quantitative approach used a descriptive survey method with SmartPLS 3 software. The findings indicated that the proposed model for the formal education of tourism literacy with a sustainable development approach provided a comprehensive and structured framework covering all executive and theoretical aspects. The highly appropriate model fit confirmed its structural validity, indicating that the model has the potential to transform the formal education system into an active platform for promoting tourism literacy.

Citation: Ghanbari, R., Parasteh Qombavani, F., Abdollahi, M., & Reshadatjo, H. (2026). Design and Validation of a Formal Tourism Literacy Education Model with a Sustainable Development Approach in Students' Curriculum. *Journal of Curriculum Research*, Vol.16, No.1, Ser 31. 131-162, DOI: 10.22099/JCR.2026.8583

* Corresponding Author: E-mail address: fatemeh.parasteh@kiaau.ac.ir

COPYRIGHTS ©2026 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY-NC 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the Original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publisher

Extended Abstract

Introduction

The tourism industry plays a vital role in linking natural and human domains, serving as a key sector for implementing sustainability principles and fostering long-term global benefits. Systematic reforms in tourism have the potential to mitigate climate change, alleviate poverty, and promote inclusive and sustainable economic growth, making education for sustainability a crucial component. Such education emphasizes innovative learning methods, critical reflection, and empowering students to actively contribute to sustainable practices. In tourism, this form of education deepens understanding of the industry while instilling knowledge of sustainable practices and environmental protection. Central to this approach is the development of tourism literacy, which equips individuals and communities with the awareness and skills needed to properly engage with tourism and support its responsible growth. Since education is a foundational pillar of sustainable tourism, success in managing this sector depends on skilled training, public awareness, community participation, and the communication of preventive measures. For this reason, the Ministry of Education must integrate tourism literacy into curricula by highlighting national tourist destinations and diverse potentials. At present, formal education neglects this area, leaving many travelers unaware of local ecosystems and leading to unintended environmental harm. Consequently, this research seeks to answer the question: How can a formal tourism literacy education model with a sustainable development approach be designed for integration into students' curriculum?

Method

This study set out to design and validate a formal tourism literacy education model grounded in sustainable development for integration into students' curriculum, using an applied and exploratory mixed-methods approach that combined qualitative and quantitative techniques. In the qualitative phase, data were collected through 20

purposively selected semi-structured interviews with experts and scholars in tourism and sustainable development, identified partly through snowball sampling to ensure a knowledgeable participant pool. Interviews continued until theoretical saturation was achieved, after which transcripts were coded, analyzed, and categorized using MAXQDA 2020 to extract key themes. To ensure trustworthiness, credibility checks such as member validation, data triangulation, negative case analysis, and transferability assessments were applied. The quantitative phase targeted a statistical population of 3,230 individuals, from which a sample of 343 teachers specializing in education and tourism literacy was drawn using Cochran's formula and cluster random sampling. A questionnaire were designed with consisting of 96 items measured on a five-point Likert scale was distributed to the sample group to validate the proposed model. The collected data were subjected to exploratory factor analysis using SPSS 25 and SmartPLS software. Furthermore, face validity was confirmed by a panel of experts, while reliability was tested via a pilot study and calculated through Cronbach's alpha, Composite Reliability (CR), and Average Variance Extracted (AVE), ensuring the model's rigor and applicability.

Results

Through the analysis and categorization of interview transcripts, 96 indicators were identified and organized into 21 key concepts, including tourism education strategy, managerial factors, analytical skills, infrastructures, cultural and educational objectives, challenges, teaching and learning processes, facilities and technology, social justice, and evaluation. These concepts were further aligned with cognitive, affective, and psychomotor goals, ensuring a comprehensive framework that integrates academic, personal, and business skills. The proposed formal tourism literacy education model with a sustainable development approach was structured around critical dimensions such as contextual and intervening factors,

educational and developmental objectives, tourism literacy, formal education, sustainable development, and quality of life. By addressing both practical and theoretical aspects, the model highlights the importance of holistic education in tourism. Moreover, based on the Goodness of Fit (GoF) results, the validation process confirmed that the model achieved a strong, reliable, and acceptable fit, indicating its effectiveness for integration into students' curricula.

attitudes toward responsible tourism practices.

Conclusion:

The findings revealed that formal tourism literacy education improves individuals' knowledge, attitudes, and skills in understanding the real concept of tourism, while also contributing to environmental protection and cultural heritage preservation significantly. To achieve these goals, it is essential to consider the dimensions, components, and indicators of tourism literacy within the school curriculum. This study identified the elements of formal tourism literacy education with a sustainable development approach, providing a framework to strengthen and advance tourism literacy in the formal education system. Establishing clear and measurable objectives for such programs is necessary to foster sustainable knowledge, skills, and attitudes, while also enhancing learners' personal growth, collaboration, responsibility, and cultural respect. Tourism literacy education should employ updated teaching methods and current information, supported by collaboration among governmental bodies, NGOs, and universities. Such cooperation can be achieved through conferences, workshops, and joint training programs that encourage knowledge sharing. Equally important is the creation of a continuous evaluation and feedback system to assess program effectiveness and adapt to emerging needs. The model must also ensure equal access to education, offering scholarships, free training, and targeted support for underprivileged groups. Finally, awareness campaigns and promotional activities on sustainable tourism can strengthen public engagement and foster positive societal

ارائه الگو و اعتباریابی آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار در برنامه درسی دانش‌آموزان

رضا قنبری^۱ , فاطمه پرسته قمبرانی^۲ , مژگان عبدالحی^۳ , حمیده رشادت جو^۴

۱. گروه علوم تربیتی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران
۲. گروه علوم تربیتی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران
۳. گروه علوم تربیتی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران
۴. گروه علوم تربیتی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۲۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۱/۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۱۹

چکیده

باتوجه به اینکه آموزش از ارکان اساسی توسعه پایدار گردشگری است و موفقیت آن به اجرای اصولی مانند تربیت نیروهای متخصص، آموزش، آگاه‌سازی در این حوزه وابسته است. بنابراین، هدف این پژوهش ارائه الگو و اعتباریابی آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار در برنامه درسی دانش‌آموزان است. این پژوهش با طرح آمیخته اکتشافی انجام شد. جامعه آماری در بخش کیفی، ۲۰ نفر از خبرگان شامل اساتید دانشگاهی متخصص در زمینه آموزش رسمی سواد گردشگری هستند. در بخش کمی، از نظرات ۳۴۳ نفر از معلمان حوزه آموزش و سواد گردشگری جهت اعتباریابی استفاده شد. در رویکرد کیفی نیز از تحلیل مضمون با نرم افزار maxqda2020 و با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و در رویکرد کمی از روش توصیفی از نوع پیمایشی با نرم‌افزار SmartPLS3 استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که الگوی آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار، یک چارچوب جامع و ساختارمند است که تمامی جوانب اجرایی و نظری را پوشش می‌دهد؛ برازش بسیار مناسب مدل، اعتبار ساختاری آن را تأیید می‌کند و نشان می‌دهد که این الگو توانایی بالقوه‌ای برای تبدیل نظام آموزش رسمی به بستری فعال جهت ترویج سواد گردشگری دارد.

واژه‌های کلیدی:

آموزش رسمی، توسعه پایدار، سواد گردشگری، برنامه درسی دانش‌آموزان

استناد: قنبری، ر.، پرسته قمبرانی، ف.، عبدالحی، م. و رشادت جو، ح. (۱۴۰۵). ارائه الگو و اعتباریابی آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار در برنامه درسی دانش‌آموزان. مجله علمی پژوهشی «پژوهش‌های برنامه درسی» انجمن مطالعات برنامه درسی ایران. دوره شانزدهم، شماره اول، پیاپی ۳۱، بهار و تابستان ۱۴۰۵. ۱۶۲-۱۳۱

DOI: 10.22099/JCR.2026.8583

* نویسنده مسئول: fatemeh.parasteh@kiau.ac.ir

COPYRIGHTS ©2026 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY-NC 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the Original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publisher

مقدمه

امروزه گردشگری در کشورهای در حال توسعه به عنوان یکی از عوامل اصلی پیش‌برنده اقتصادی مطرح شده است؛ این صنعت برای کشور ارزآوری داشته و به‌ویژه برای جوامع کم‌درآمد و مناطق محروم، فرصت‌های شغلی و درآمدی ایجاد می‌کند (Akbari & et al., 2024). شورای جهانی سفر و گردشگری در سال ۲۰۱۹ گزارش داد که گردشگری پس از بخش ارتباطات و خدمات مالی، سومین صنعت با بالاترین نرخ رشد در تولید ناخالص داخلی است (Nouri, 2020). کشور ایران به دلیل برخورداری از جاذبه‌های متنوع طبیعی، تاریخی، فرهنگی و درمانی از مستعدترین کشورها برای جذب گردشگران به‌شمار می‌رود و با تقویت زیرساخت‌های اقتصادی و مدیریتی مناسب، می‌تواند به یکی از مقاصد گردشگری مهم تبدیل شود (Bigdeli & et al., 2025). سیاست‌های مؤثر در حوزه گردشگری، افزون بر فواید اقتصادی، به توسعه پایدار فرهنگی، محیطی و اقتصادی نیز کمک می‌کنند (Farahani & et al., 2024). توسعه، فرآیندی نظام‌مند و اندیشه‌محور است که به دنبال تغییر شرایط فعلی به شرایط بهینه از راه بهره‌گیری از ظرفیت‌های بالقوه می‌باشد؛ به‌طور کلی، توسعه را می‌توان به‌عنوان ارتقاء سطح زندگی و دستیابی به شرایط ایده‌آل در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تعریف کرد، که در نهایت به تحقق ارزش‌هایی مانند آزادی، عدالت، پویایی اجتماعی، و رشد اقتصادی و انسانی منجر می‌شود. از مباحث نوین در توسعه که امروزه در مجامع بین‌المللی مطرح شده؛ توسعه پایدار می‌باشد که در چند دهه گذشته برجسته شده است که در برگیرنده جنبه‌های رشد اقتصادی، پیشرفت اجتماعی و حفظ محیط زیست طبیعی می‌باشد. در این راستا صنعت گردشگری با گستردگی جهانی و تأثیر اقتصادی قابل توجهی که دارد، ظرفیت فوق‌العاده‌ای برای پیشبرد طرح‌های پایداری دارد. با این حال، این پتانسیل تنها در صورتی می‌تواند به حداکثر برسد که صنعت به طور مداوم اصول پایداری را در عملیات روزانه خود بگنجانند (Sun & et al., 2023).

صنعت گردشگری یکی از حوزه‌هایی است که به علت ارتباط تنگاتنگ با اکثر حوزه‌های طبیعی و انسانی یکی از بسترهای اصلی پیاده‌سازی مبحث پایداری می‌باشد (Hajinezhad & et al., 2024). از آنجایی که تغییرات سیستماتیک در گردشگری می‌تواند منجر به کاهش اثرات تغییرات آب و هوایی، کاهش فقر در جهان شود، رشد اقتصادی پایدار، فراگیر و آموزش گردشگری پایدار از اهمیت بالایی برخوردار است. آموزش برای پایداری از روش‌های نوین یادگیری استفاده می‌کند و بر تأمل انتقادی بر ارزش‌ها و توانمندسازی فعال دانش‌آموزان برای ایجاد تغییر به سمت پایداری واقعی تأکید دارد (Mínguez & et al., 2021). آموزش در گردشگری هم شناخت عمیق‌تری از این صنعت ایجاد می‌کند و هم شیوه‌های پایدار گردشگری، حفاظت از منابع طبیعی و محیط زیست را به مردم می‌آموزد (Ebizadeh, 2025). در این راستا، تقویت و توسعه سواد گردشگری ضروری به نظر می‌رسد چرا که سواد گردشگری مجموعه‌ای از آگاهی‌ها و اقدامات است که به افراد و گروه‌ها کمک می‌کند تا مفهوم گردشگری را درست درک کنند، به توسعه آن بپردازند و در عین حال از آسیب به آثار تاریخی و محیط زیست و حتی آسیب به فرهنگ بومی مقصد گردشگری جلوگیری نمایند (Shobeiri, 2018). همچنین، تغییرات سریع در صنعت گردشگری و محیط، نیاز به بازنگری در برنامه‌های درسی گردشگری را با محور یادگیری مادام‌العمر به وضوح نشان می‌دهد (Farahani & et al., 2024).

از سال ۱۹۹۰ تاکنون، چارچوب‌های بسیاری برای سواد محیط‌زیستی معرفی شده که اشتراک اصلی آن‌ها سه عنصر کلیدی دانش، نگرش و رفتار است (Luna-Cortes, 2024). بر اساس پژوهشی که با حضور ۲۰۰ مربی گردشگری از ۲۵ کشور انجام شده، تقویت ارتباط میان صنعت، دولت و نهادهای آموزشی از مهم‌ترین عوامل توسعه گردشگری پایدار عنوان شده است (Salehi Omran & et al., 2019). در حقیقت، نهادهای آموزشی نقشی اساسی در توسعه پایدار

گردشگری دارند و موفقیت آینده مدیریت پایدار گردشگری وابسته به اجرای اصولی همچون پرورش نیروی انسانی، آموزش و آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی عمومی است. در این میان نظام آموزش و پرورش کشور، با توجه به ظرفیت‌هایی بالقوه که در حوزه گردشگری دارد که شامل اسناد بالادستی، قوانین و مقررات، ساختار سازمانی، نیروی انسانی، فضاهای گردشگری، برنامه‌های اردو و بازدید، بودجه و اعتبارات و همچنین، ظرفیت‌های ایجاد شده از جمله تغییرات نظام آموزشی و طرح تحول بنیادین و ترغیب به استفاده از نظریه‌های نوین یادگیری و برنامه‌های درسی جدید، می‌تواند به‌صورت بنیادی در راستای اجرای سیاست‌ها و اهداف صنعت گردشگری پایدار گام بردارد. با این حال، شواهد نشان می‌دهد که وزارتخانه‌های آموزش و پرورش و گردشگری که دو نهاد مهم آموزشی به‌شمار می‌روند تاکنون به‌گونه‌ای مؤثر بر قابلیت‌های دانش‌آموزان به‌عنوان بخشی مهم از جمعیت کشور برای توسعه همه‌جانبه صنعت گردشگری تمرکز نکرده‌اند (Ahmadi Moghadam & et al., 2021).

بر اساس دیدگاه بسیاری از اندیشمندان، نظام آموزش و پرورش که به‌عنوان نهاد رسمی تربیت نیروی انسانی برای آینده کشور به‌شمار می‌رود و مهم‌ترین عامل در این زمینه است. نقش آموزش و پرورش تنها به بهبود زندگی مادی و معنوی افراد محدود نمی‌شود بلکه تمامی ابعاد اجتماعی آن‌ها را دربرمی‌گیرد و موجب رشد و تحولات بنیادی در جامعه می‌شود. در فرآیند توسعه ملی (توسعه اجتماعی و انسانی)، آموزش و پرورش جایگاه ویژه‌ای دارد و کمتر نظریه‌ای در حوزه توسعه اجتماعی و انسانی یافت می‌شود که از نقش کلیدی آموزش و پرورش غافل باشد. با این حال، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان صنعت گردشگری تاکنون به نقش نظام آموزش و پرورش عمومی به‌عنوان اصلی‌ترین نهاد تربیت نیروی انسانی و فرهنگ‌سازی توجه کافی نکرده‌اند (Nouri, 2020). با توجه به اینکه آموزش از ارکان اساسی توسعه پایدار گردشگری است و موفقیت آنی در مدیریت پایدار گردشگری به اجرای اصولی مانند تربیت نیروهای متخصص، آموزش، آگاه‌سازی و ارائه هشدارهای عمومی در این حوزه وابسته است و لذا، ضروری است که وزارت آموزش و پرورش در فرآیند تدوین کتاب‌های درسی با دقتی بیشتر به معرفی ظرفیت‌ها و قابلیت‌های گردشگری کشور در شاخه‌های متنوع آن بپردازد. در این راستا، اقداماتی اولیه نیز صورت گرفته و نشانه‌هایی از این توجه در برخی از کتاب‌های درسی دوره‌های تحصیلی گوناگون مشاهده می‌شود (Khajevandi Ahmadi, 2022). افراد وقتی به جایی سفر می‌کنند، آشنایی با محیط و منطقه ندارند و گاهی خواسته یا ناخواسته به محیط زیست آسیب می‌زنند. آگاهی مردم از جمله دانش‌آموزان با مراکز و محیط‌های گردشگری کم است به همین دلیل استفاده صحیح از این اماکن را بلد نیستند، در نتیجه نمی‌توانند به دیگران هم آموزش دهند تا بتوانند از راه آن کسب درآمدی هم داشته باشند، در نتیجه هم به محیط آسیب می‌زنند و هم صرفه اقتصادی برایشان ندارد و به توسعه پایدار نمی‌توانند کمکی کنند. با توجه به نقش فزاینده صنعت گردشگری در خلق آثار اقتصادی مثبت در سطح جهانی، بسیاری از دولت‌ها در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، این صنعت را به‌عنوان یکی از ابزارهای کلیدی در ایجاد فرصت‌های شغلی و کاهش بیکاری می‌نگرند. کشور ایران نیز، به‌واسطه پیشینه تاریخی و فرهنگی غنی، تنوع اقلیمی و جاذبه‌های طبیعی گسترده، از ظرفیت بالایی برای تبدیل شدن به یکی از مقاصد برجسته گردشگری در منطقه آسیا و حتی در سطح بین‌المللی برخوردار است (Azadkhani & et al., 2018).

کشور ایران از نظر دارا بودن بناها و آثار تاریخی در میان ۹ کشور نخست جهان و از لحاظ جاذبه‌های بوم‌گردی در بین ۱۰ کشور برتر دنیا قرار دارد؛ این موضوع گویای ظرفیت‌های قابل توجه کشور برای توسعه صنعت گردشگری است. با توجه به وابستگی بالای اقتصاد ایران به صادرات نفت خام و آسیب‌پذیری ناشی از نوسانات قیمتی و شوک‌های

اقتصادی و غیراقتصادی، تقویت بخش گردشگری می‌تواند نقشی مهم در کاهش این آسیب‌پذیری ایفاء کند. توسعه این صنعت، افزون بر ایجاد اشتغال، افزایش درآمد اقشار گوناگون و توزیع عادلانه‌تر ثروت، موجب رشد اقتصادی و در نهایت، ارتقای سطح رفاه و کیفیت زندگی مردم خواهد شد (Aghili & et al., 2023).

با توجه به مطالب گفته شده، پژوهشگران درصدد هستند تا به این سوال پاسخ دهند که طراحی الگوی آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار در برنامه درسی دانش‌آموزان چگونه می‌باشد و سوال دیگر اینکه، آیا مدل پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مفهوم آموزش رسمی

آموزش رسمی هر چیزی است که در یک محیط رسمی مانند کلاس درس، مدارس و دانشگاه‌ها آموزش داده شود. در آموزش رسمی، دانش‌آموزان و دانشجویان که معمولاً براساس سن یا سطح تحصیلات گروه‌بندی می‌شوند، توسط معلمان و استادان حرفه‌ای در یک محیط ساختار یافته آموزش داده می‌شوند. طرح درسی برنامه‌ریزی شده و آگاهانه است. طرح درس اغلب از یک برنامه درسی دقیق ایجاد شده توسط معلم یا یک متخصص آموزش دیگر پیروی می‌کند (Koç & et al., 2024).

سواد گردشگری

سواد گردشگری فراتر از دانش جغرافیایی یا تاریخی درباره مقاصد است؛ این مفهوم عبارت است از مجموعه دانش، نگرش، مهارت‌ها و شایستگی‌های لازم که فرد را قادر می‌سازد تا به‌عنوان یک بازیگر آگاه و مسئول در اکوسیستم گردشگری مشارکت کند. این سواد شامل شناخت عمیق از ارزش‌های میراث فرهنگی و طبیعی، درک مؤلفه‌های توسعه پایدار شامل ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی در فعالیت‌های گردشگری و همچنین، توانایی تجزیه و تحلیل پیامدهای گردشگری بر جوامع محلی و محیط‌زیست است. فرد دارای سواد گردشگری، نه تنها مصرف‌کننده محتاط سفر است، بلکه به منابع احترام می‌گذارد، از صنایع محلی حمایت می‌کند و رفتار گردشگری مسئولانه‌ای از خود بروز می‌دهد که هدف نهایی آن ارتقای کیفیت زندگی جامعه میزبان و حفظ منابع برای نسل‌های آینده است (Wang & et al., 2024). تا چند دهه پیش، دسترسی به آموزش و فراگیری سواد در بسیاری از کشورها محدود به طبقات مرفه و اشرافی جامعه بود. با این حال، در پی تلاش‌های مردمی، فشار گروه‌های سیاسی و حمایت نهادهای بین‌المللی مانند یونسکو، دولت‌ها به تدریج نقش فعال‌تری در ارتقای آموزش عمومی ایفاء کردند. این تحولات موجب افزایش سطح سواد و دانش در میان اقشار گوناگون مردم شد. در تعریف سواد، دو رویکرد اصلی مطرح است: رویکرد سنتی که سواد را صرفاً توانایی خواندن، نوشتن و انجام محاسبات پایه می‌داند و بیشتر در کشورهای در حال توسعه رایج است و رویکرد نوین که سواد را توانمندی مشارکت فعال در فرآیندهای اجتماعی و نقش‌آفرینی در توسعه فردی و اجتماعی تلقی می‌کند، و مهارت‌های پایه را تنها ابزاری برای تحقق این اهداف می‌شمارد (Dalgiç & et al., 2024).

توسعه پایدار و گردشگری

توسعه پایدار در بستر گردشگری به معنای مدیریت منابع طبیعی، فرهنگی و اقتصادی به گونه‌ای است که نیازهای امروزه گردشگران و جوامع میزبان را بدون به خطر انداختن توانایی نسل‌های آینده برای تأمین نیازهای خود، برآورده سازد. گردشگری، به عنوان یک صنعت جهانی، پتانسیل بالایی برای تبدیل شدن به موتور محرک برای دست‌یابی به اهداف سه‌گانه پایداری اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی دارد؛ با این حال، اگر بدون برنامه‌ریزی و سواد کافی مدیریت شود، می‌تواند به تخریب منابع اصلی خود منجر گردد. از این رو، گردشگری پایدار مستلزم یکپارچه‌سازی دقیق بین اهداف شناختی دانش، نگرشی، ارزش‌ها و مهارتی رفتار مسئولانه است تا اطمینان حاصل شود که فعالیت‌های صنعت نه تنها ارزش اقتصادی خلق می‌کنند، بلکه به حفظ تنوع زیستی، تقویت عدالت اجتماعی و ارتقای کیفیت زندگی در مقاصد گردشگری کمک می‌کنند (Uysal & et al., 2022).

هم اکنون، بیش از هر زمان دیگری، پیوند و تعامل متقابل میان گردشگری و آموزش اهمیت یافته است، به گونه‌ای که این ارتباط دوسویه در قالب یک فرآیند تعاملی، بستری برای حذف تمایزهای سنتی و حرکت به سوی نگرش‌های پسامدرن فراهم می‌سازد. در این چارچوب، آموزش و گردشگری به عنوان عناصر مکمل یکدیگر، نقشی مؤثر در تحقق توسعه همه‌جانبه ایفاء می‌کنند (Utama & et al., 2022). برای تحقق، تثبیت و گسترش گردشگری در هر جامعه، آموزش نقش کلیدی و انکارناپذیری دارد. شناخت صحیح از گردشگری، هم در درک نیازهای این صنعت و هم در آموزش مؤلفه‌های موفقیت آن در حوزه تجارت گردشگری و الزامات خاص هر جامعه نهفته است؛ مسئله‌ای که مستلزم نگرشی انسان‌محور به گردشگری است. در این راستا، گردشگری نه تنها به عنوان یک عامل اقتصادی بلکه در کنار جنبه‌های فرهنگی آن، وابستگی عمیقی به بسترهای فضایی دارد؛ به گونه‌ای که وجود شاخص‌های مناسب پذیرش گردشگر در این فضاها، زمینه‌ساز تسهیل جذب گردشگر می‌شود. به طور کلی، توجه به محیط‌های طبیعی و انسانی در قلمروهای مکانی، هم محصول شناخت این حوزه‌ها و هم حاصل تربیت نیروی انسانی توانمند از راه فرآیندهای آموزشی است (Dasht-e-Lei & et al., 2020). نقش کلیدی نیروی انسانی در توسعه گردشگری، که برخاسته از آموزش مؤثر است، از راه ارتقاء دانش و مهارت‌های افراد بومی، می‌تواند تأثیری قابل توجه در پیشرفت اقتصاد محلی و ملی داشته باشد. از سوی دیگر، گردشگری در نگاه عمومی به عنوان بخشی از اقتصاد سبز شناخته می‌شود که نسبت به سایر صنایع، آسیب کمتری به محیط زیست وارد می‌کند و با این حال موجب تقویت فعالیت‌های اقتصادی می‌شود. این صنعت، با تکیه بر فناوری‌های ساده و تأکید بر استفاده مؤثر از نیروی انسانی، به‌ویژه زمانی که بر پایه آموزش صحیح بنا شود، زمینه‌ساز ایفاء نقشی پایدار در توسعه متوازن فضاها و جغرافیایی خواهد بود (Khajevandi Ahmadi, 2022).

گردشگری پایدار و اصول آن

گردشگری در مفهوم پایداری در برگیرنده پردازش معنایی خاص خود است. بر مبنای دستور جلسه ۲۱، از سوی سازمان‌های بین‌المللی گردشگری در سطح جهان دستور جلسه ۲۱ برای گردشگری منتشر شد. که در آن نیاز به رسمیت شناختن نقش گردشگری را در فرایند توسعه مناسب گوشزد می‌کرد و ضرورت طرح عملی برای سازمان‌های گردشگری را در راستای به فعلیت در آوردن اصول گردشگری پایدار را پیش می‌کشید. به دنبال این روند اولین کنفرانس جهانی گردشگری پایدار در سال ۱۹۹۵ در مادرید برگزار شد. برخی از نکات برای گردشگری پایدار عبارت بودند از:

- توسعه گردشگری باید براساس معیارهای پایداری باشد. بدین معنا که مسایل اکولوژیکی در بلند مدت، مسایل اقتصادی و تعهدات لازم نسبت به جنبه های اجتماعی و اخلاقی باید رعایت شود.

- ماهیت پایداری گردشگری مستلزم محیط های طبیعی، فرهنگی و انسانی است.

- گردشگری باید جنبه های فرهنگی، ارزشی و عناصر سنتی جوامع محلی را مد نظر داشت باشد.

بطورکلی این تلاش ها نشان از آن دارد که گردشگری بتواند در پردازش توسعه پایدار راهکاری عملی را شکل دهد. از این رو، هدف اصلی در بسط معنایی گردشگری پایدار پیرامون ارائه روش های منطقی در بهره‌گیری از منابع طبیعی و انسانی و ممانعت از به کارگیری غیر علمی این منابع می‌باشد. توسعه پایدار گردشگری دارای دو جنبه حفاظت از محیط زیست و منابع و میراث فرهنگی جوامع است. از این رو گردشگری پایدار باید با سیاست مشخص و مدونی به اجرا در آید تا بتواند حرکت امید بخشی را در توسعه همه جانبه فضاهای جغرافیایی تضمین کند. گردشگری پایدار برای کارایی بالاتر در این زمینه دارای اصولی می‌باشد که هماهنگ کننده اهداف و راهکارهای عملی می‌باشد (Salehi Omran et al, 2019).

اصول گردشگری پایدار را می توان به شرح زیر بیان کرد:

- ۱- استفاده از ماهیت پایدارگونه منابع: حفظ و استفاده از منابع (طبیعی، اجتماعی و فرهنگی) بسیار حائز اهمیت است و به معنای تجارت دراز مدت می‌باشد.
- ۲- کاهش بیش از حد مصرف و اتلاف: که جلوی هزینه های بازسازی زیان های دراز مدت را گرفته و به کیفیت گردشگری کمک می‌کند.
- ۳- حفظ تنوع: حفظ و ارتقای تنوع طبیعی، اجتماعی و فرهنگی برای پایداری دراز مدت گردشگری اهمیت ویژه دارد و پایگاه انعطاف پذیری را برای گردشگری به وجود می‌آورد.
- ۴- برنامه ریزی: بسط و توسعه گردشگری که وارد یک چارچوب برنامه‌ریزی راهبردی محلی و ملی شده و تاثیرات محیط زیست را مد نظر قرار می دهد، پایایی دراز مدت گردشگری را افزایش می دهد.
- ۵- حمایت از نظام اقتصاد محلی: گردشگری که تعداد زیادی از فعالیت‌های اقتصادی محلی را مورد حمایت و تحت پوشش خود قرار می دهد و ارزش ها و هزینه‌های محیط زیست را مد نظر قرار می دهد، افزون بر حمایت از این نظام های اقتصادی جلوی انهدام محیط زیست را می گیرد.
- ۶- مشارکت اجتماع های محلی: مشارکت کلی اجتماع‌های محلی در بخش گردشگری نه تنها به نفع خود آنها و محیط است بلکه نوع تجربه گردشگری را بهبود می‌بخشد.
- ۷- مشاوره با افراد ذی نفع و عامه مردم : مشاوره بین صنعت گردشگری و اجتماع‌ها، سازمان‌ها و نهادهای محلی مهم است البته، در صورتی که دوشادوش هم کار کنند و اختلافات منافع را کنار بگذارند.
- ۸- آموزش خدمه: آموزش خدمه که گردشگری پایدار را وارد روش های اشتغال می‌کند و در کنار آن استخدام خدمه محلی در تمامی مقاطع، سبب بهبود کیفیت گردشگری می‌شود.
- ۹- مسئولیت بازار یابی صنعت گردشگری: از آنجا که بازاریابی، اطلاعات کاملی را در اختیار گردشگران قرار می دهد، نه تنها سبب افزایش احترام نسبت به محیط فرهنگی، اجتماعی و طبیعی نواحی دیدنی می‌شود بلکه رضایت مشتری را نیز افزایش می دهد.

۱۰- انجام پژوهش: پژوهش در حال پیشرفت و نظارت بر آن از راه صنعت با استفاده از تجزیه و تحلیل و جمع آوری موثر اطلاعات نه تنها ما را در حل و فصل مشکلات گردشگری یاری می‌کند بلکه مزایایی را برای مقاصد، صنعت و مشتریان در بر خواهد داشت (Salehi Omran et al, 2019).

پیشینه‌های پژوهش

مرور ادبیات و پیشینه پژوهشی در این حوزه نشان می‌دهد که مطالعاتی که به‌طور مشخص به بررسی نقش و جایگاه نظام آموزش و پرورش در ارتقای سواد گردشگری پرداخته باشند، بسیار محدود هستند. بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده، تمرکز خود را بر موضوعاتی همچون سواد رسانه‌ای یا ابعاد کلی توسعه گردشگری قرار داده‌اند. در ادامه، برخی از پژوهش‌های انجام‌شده مرتبط با سواد گردشگری، توسعه پایدار و سایر مفاهیم هم‌راستا با این دو حوزه ارائه می‌شود:

پیشینه خارجی

ژانگ و همکاران (2025) در مقاله‌ای با عنوان منابع یادگیری گردشگری و راهبردهای توسعه در چین: یک مرور و چارچوب مفهومی، به ارائه مدل آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار در برنامه درسی دانش‌آموزان پرداختند. این پژوهش با بررسی رابطه بین گردشگری و یادگیری آغاز شد و با مرور نظام‌مند ادبیات، به تدوین چارچوبی مفهومی برای منابع یادگیری گردشگری با هدف ترویج یادگیری مادام‌العمر و حمایت از توسعه پایدار گردشگری پرداخت. بر پایه این چارچوب، مقاله ابتدا به تبیین مفاهیم و ویژگی‌های منابع یادگیری گردشگری پرداخت؛ سپس آن‌ها را در پنج دسته آموزش عمومی، مشاهده طبیعت، تجربه مهارتی، توسعه الهام‌بخش و سرگرمی فرهنگی طبقه‌بندی کرد؛ در ادامه، عملکردهای آن‌ها در قالب کسب تجربه، دانش، مهارت و خرد تشریح شدند و در نهایت، راهبردهایی برای توسعه این منابع پیشنهاد شد که مهم‌ترین آن‌ها عبارت بودند از: ارتقای سواد یادگیری گردشگری، بهینه‌سازی محصولات یادگیری‌محور و ساخت مقاصد یادگیری یکپارچه در سطح منطقه‌ای.

دلجیک و همکاران (2024) در مقاله‌ای به بررسی چت جی پی تی^۱ و نتایج یادگیری در آموزش گردشگری: نقش سواد دیجیتال و یادگیری فردی پرداختند. هدف مطالعه تعیین رابطه بین چت جی پی تی به عنوان یک فناوری هوش مصنوعی و نتایج یادگیری در آموزش گردشگری است. در مرحله دوم، نقش سواد دیجیتال و یادگیری فردی بر نتایج یادگیری نیز مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که چت جی پی تی بر نتایج یادگیری تأثیر می‌گذارد، سواد دیجیتال نقش میانجی دارد و یادگیری فردی نقش تعدیل‌کننده در این رابطه دارد.

آکیارک و همکاران (2024)^۲ در پژوهشی با عنوان متاورس در آموزش گردشگری: روشی ترکیبی در مورد چشم‌انداز، چالش‌ها و مدل پذیرش گسترده فناوری انجام دادند. این مطالعه با استفاده از یک رویکرد ترکیبی به این جنبه‌ها در زمینه آموزش گردشگری می‌پردازد. مصاحبه‌های عمیق با ۱۳ دانشگاهیان گردشگری و یک نظرسنجی کمی از ۲۶۸ دانشجوی گردشگری صورت گرفت. داده‌های کیفی با دقت کدگذاری شدند و داده‌های کمی با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری حداقل مربعات جزئی (PLS) تجزیه و تحلیل شد. این پژوهش نه تنها به طور مفهومی مزایای آتی متاورس را

^۱. Zhang & et al

^۲. Dalgıç & et al

^۳. ChatGPT

^۴. Akyürek & et al

ترسیم می‌کند، مانند یادگیری تعاملی تقویت شده و تجربیات کلاس درس جهانی بلکه به طور تجربی تأثیر آن را بر تعامل و نتایج یادگیری دانشجویان گردشگری بررسی کرده است. یافته‌های کلیدی هم پتانسیل توانمندسازی و هم چالش‌های زیرساختی و دسترسی ناشی از فناوری متاورس در آموزش گردشگری را برجسته می‌کنند.

آمبوسیدی و همکاران (2024) در پژوهشی به بررسی اثربخشی یک برنامه آموزشی در حوزه گردشگری پایدار محیط‌زیستی بر نگرش‌های زیست‌محیطی و گرایش به کارآفرینی در میان دانش‌آموزان پایه هشتم عمانی پرداختند. مطالعه با طراحی نیمه‌آزمایشی و با مشارکت ۱۳۴ دانش‌آموز در دو گروه آزمایش و کنترل انجام شد. ابزارهای پژوهش شامل پرسش‌نامه نگرش زیست‌محیطی (۳۷ گویه) و پرسش‌نامه گرایش به کارآفرینی در پروژه‌های گردشگری محیط‌زیستی پایدار (۳۳ گویه) بودند که اعتبار و پایایی آن‌ها تأیید شد. نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که برنامه آموزشی مورد نظر تأثیر مثبتی بر نگرش زیست‌محیطی دانش‌آموزان و همچنین، افزایش تمایل آن‌ها به مشارکت در پروژه‌های کارآفرینانه مرتبط با گردشگری محیط‌زیستی داشته است. در پایان، پژوهش بر لزوم تقویت آموزش‌های تجربی، به‌ویژه از راه بازدیدهای میدانی از مناطق گردشگری محیط‌زیستی و گنجاندن چنین برنامه‌هایی در محتوای درسی تأکید دارد.

وانگ و همکاران^۲ (2023) پژوهشی را با عنوان سواد اطلاعاتی گردشگری الکترونیک و نقش آن در جلب رضایت گردشگران با اطلاعات سفر آنلاین: یک تحلیل مقایسه‌ای کیفی انجام دادند. چهار بعد اساسی سواد اطلاعاتی گردشگری الکترونیکی ایجاد شد که شامل دانش اطلاعاتی، مهارت‌های اطلاعاتی، اطلاعات می‌باشد.

استوارت گورمن^۳ (2023) در پژوهشی با تمرکز بر تلفیق سواد پایداری و مهارت‌های فناوری در آموزش گردشگری، به بررسی یک نمونه موردی از ارزیابی اصیل در قالب سفر مجازی پرداختند. با الهام از مدل اخلاقی جان تریاب^۴ در زمینه گردشگری و در راستای اهداف توسعه پایدار، پژوهش نشان داد که بهره‌گیری از فناوری اگرچه می‌تواند تعامل دانشجویان را افزایش دهد و ردپای اکولوژیکی سفرهای میدانی را کاهش دهد، اما جایگزین تجربه‌های واقعی و حضوری نمی‌شود. در این رویکرد، ارزیابی‌های یکپارچه و مشارکت ذی‌نفعان گوناگون، یادگیری جامع‌تری را فراهم آورد؛ با این حال، گنجاندن مفاهیمی مانند ارزش محوری، تفکر سیستمی و آینده‌نگری می‌تواند امکان ارزیابی‌های میان‌رشته‌ای را بیشتر کند. داده‌های حاصل از نظرسنجی مبتنی بر مدل نظریه یکپارچه پذیرش و استفاده از فناوری (UTAUT)^۵ نشان داد که گرچه اکثر دانشجویان فناوری را در بهبود فرآیند یادگیری مؤثر می‌دانند، اما تنها نیمی از آن‌ها آن را موجب ارتقای عملکرد خود می‌دانند. این یافته‌ها بر اهمیت تجربیات واقعی، مشارکت صنعت، و نقش حیاتی فناوری در دستیابی به پایداری و مدیریت مقاصد گردشگری تأکید دارد.

فارساری^۶ (2022) پژوهشی با هدف توسعه چارچوب مفهومی برای آموزش گردشگری پایدار، با تمرکز بر شکاف موجود میان نظریه و عمل در برنامه‌های درسی گردشگری انجام داد. با استناد به مباحث آموزش گردشگری، پایداری، مطالعات انتقادی و آموزش شهروندی، این مطالعه با رویکرد خودمردم‌نگاری^۷ تحلیلی به بررسی برنامه درسی یک دوره کارشناسی ارشد گردشگری در سوئد پرداخت. نتایج نشان داد که این برنامه، عناصر قابل توجهی از آموزش فنی تأملی و

^۱ Ambusaidi & et al

^۲ Wang & et al

^۳ Stewart & Gorman

^۴ John Tribe

^۵ The Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT)

^۶ Farsari

^۷ Autoethnography

آموزش لیبرال تأملی را در بر دارد، اما همچنان نیازمند تقویت یادگیری تجربی و کنش‌محور برای ارتقاء آگاهی جمعی نسبت به مسئولیت مدنی و پایداری است. این پژوهش در راستای بازاندیشی در فضای برنامه درسی آموزش عالی گردشگری، تلاش دارد زمینه‌ای برای گفت‌وگو و تحول آموزشی در مسیر آینده‌ای پایدار فراهم سازد.

رضا پورآقدم و همکاران^۱ (۲۰۲۲) پژوهشی با هدف شناسایی عوامل کلیدی مؤثر در یادگیری توسعه گردشگری پایدار از دیدگاه دانشجویان گردشگری انجام دادند. با بهره‌گیری از رویکرد کیفی استقرایی، داده‌ها از راه مصاحبه گروهی متمرکز گردآوری و با روش تحلیل محتوا بررسی شد. یافته‌ها نشان داد که دانشجویان با سه مانع اصلی در یادگیری این موضوع مواجه‌اند: پیچیدگی مفهومی توسعه پایدار، دشواری درک کاربردهای عملی آن، و نگرش بدبینانه نسبت به آینده. در مقابل، سه راهکار نیز برای بهبود یادگیری پیشنهاد شده است: ارائه ایده‌ها و راه‌حل‌های اجرایی قابل تحقق برای آینده، ترکیب مشاهده میدانی با روش‌های خلاقانه آموزشی و استفاده از ابزارهای دیجیتال و ویدئوهای آموزشی در فرآیند یادگیری.

پیشینه داخلی

غلامرضایی و حق پرست^۲ (۲۰۲۴) در پژوهشی به طراحی مدل کوچینگ توسعه گردشگری پایدار در نظام آموزش و پرورش با مورد مطالعه استان گیلان پرداختند. در این پژوهش سعی شده است با استفاده از ظرفیت سازمان آموزش و پرورش در انتقال مبانی فرهنگی و همچنین، متناسب با شرایط و ویژگی‌های جغرافیایی، اقلیمی، فرهنگی و اجتماعی استان گیلان، مدلی طراحی شود تا این استان بتواند با استفاده از اجرای طرح کوچینگ «معلمان» زمینه توسعه پایدار گردشگری را فراهم آورد. پژوهش از حیث هدف، کاربردی است. روش گردآوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای و همچنین، به روش میدانی از راه مصاحبه و مشاهده بوده است. از روش تحلیل محتوای کیفی به جهت بررسی محتوای مبانی نظری، آیین‌نامه‌های اجرایی، مصاحبه‌های صاحب‌نظران و خبرگان و اسناد در این پژوهش استفاده شده است. جامعه مشارکت‌کنندگان، متخصصان و افراد فعال در حوزه گردشگری و کوچینگ استان گیلان هستند که در این میان افرادی که تجربه، آگاهی و اطلاعات کافی و بهترین شرایط را برای ارائه داده‌های مورد نیاز در حوزه گردشگری پایدار داشتند، انتخاب شده‌اند. برای انتخاب نمونه، از روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی استفاده شد که بر اساس قاعده اشباع با استفاده از ۱۵ مصاحبه این مهم حاصل شد و به منظور اطمینان بیشتر تا مصاحبه بیستم نیز ادامه پیدا کرد. براساس یافته‌ها، از جمله پیامدهای اصلی و اصول گردشگری پایدار شامل حفظ، حراست و حمایت از محیط‌زیست، ساختارهای اجتماعی، صیانت از فرهنگ و آداب و رسوم جوامع است که با بهره‌گیری از روش کوچینگ می‌توان تا حد ممکن به نکات مثبت گردشگری پایدار افزود و از نکات منفی آن نیز کاست.

محمودی^۳ (۲۰۲۳) در مقاله‌ای به بررسی وضعیت مؤلفه‌های سواد گردشگری در کتاب‌های درسی دوره متوسطه دوم رشته علوم انسانی پرداخته است. روش پژوهش توصیفی و از نوع تحلیل محتوا است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه کتاب‌های درسی دوره دوم متوسطه رشته علوم انسانی (چاپ ۱۴۰۲) بوده است که با نمونه‌گیری هدفمند ۲۰ جلد از کتاب‌های درسی این دوره به عنوان نمونه انتخاب شد. ابزار پژوهش، سیاهه تحلیل محتوای محقق ساخته بود که برای

^۱. Rezapouraghdam & et al

^۲. Gholamrezaei & Haghparast

^۳. Mahmoudi

تعیین روایی از روش روایی صوری و محتوایی و برای تعیین پایایی از روش بازآزمایی استفاده شده است و برای تحلیل داده‌ها از روش آنتروپی شانون استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که در کتاب‌های دوره دوم متوسطه رشته علوم انسانی، به مؤلفه‌های «جاذبه‌های تاریخی، باستانی، هنری و فرهنگی» با فراوانی (۵۱/۵ درصد) و «جاذبه‌های طبیعی» با ۹۰ فراوانی (۲۶/۱ درصد) توجه بیشتر و به مؤلفه‌های «وسایل حمل و نقل مسافرتی» با ۱۱ فراوانی (۵/۱ درصد) و «تعاریف و مفاهیم گردشگری» با ۱۰ فراوانی (۴/۱ درصد) توجه کمتری شده بود و به مؤلفه «تأثیر سیر و سفر بر رشد شخصیت و بلوغ فکری گردشگر» هیچ اشاره‌ای نشده بود. همچنین، مؤلفه‌های «آثار و نتایج اجتماعی و فرهنگی گردشگری» با ضریب اهمیت ۰/۱۰۶ و «هویت گردشگر (داخلی و خارجی)» با ضریب اهمیت ۰/۱۰۵ دارای بیشترین ضریب اهمیت و مؤلفه‌های «اماکن پذیرایی و اقامتی» با ضریب اهمیت ۰/۰۲۳ و «رعایت اصول زیست محیطی در هنگام گردشگری» با ضریب اهمیت ۰/۰۲۱ دارای ضریب اهمیت کمتری بوده است.

میررحیمی و همکاران^۱ (۲۰۲۳) در پژوهشی به بررسی چگونگی استفاده از رویکرد توسعه پایدار گردشگری در طراحی برنامه درسی آموزش عالی گردشگری پرداختند. با توجه به ضرورت تربیت نیروی انسانی آگاه به پایداری، آموزش عالی باید یادگیری مبتنی بر تجربه و پروژه‌های واقعی را در برنامه‌های درسی گردشگری بگنجانند تا مهارت‌ها و شایستگی‌های لازم برای مواجهه با چالش‌های جهانی فراهم شود. این مطالعه با رویکرد کیفی و روش نظریه‌پردازی انجام شد و با تمرکز بر مفاهیم توسعه پایدار، دیدگاه سازنده‌گرایی اجتماعی و نظریه انتقادی، چارچوبی برای برنامه درسی گردشگری پایدار طراحی شد که اعتبار آن از راه روش دلفی و تأیید متخصصان حاصل شد. یافته‌ها نشان داد که ادغام مؤثر توسعه پایدار در آموزش گردشگری مستلزم بازنگری عمیق در ساختارهای درسی موجود، خلق فرصت‌های نوآورانه یادگیری و ارتقای درک پایداری نزد دانشجویان و اساتید است.

با توجه به اینکه این پژوهش با هدف ارائه الگوی آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار در برنامه درسی دانش‌آموزان صورت گرفته و تاکنون الگویی با رویکرد توسعه پایدار مطرح نشده است، به همین دلیل تلاش شده تا براساس ویژگی‌ها و شرایط خاص جامعه ایرانی فهم و تفسیر از سواد گردشگری حاصل شود. مرور پیشینه‌های پژوهش نشان‌دهنده یک گرایش قوی به سمت ادغام سواد گردشگری و توسعه پایدار در آموزش عالی است، که اغلب با ورود فناوری‌های نوین گره خورده است. ژانگ و همکاران (۲۰۲۵) چارچوبی مفهومی برای منابع یادگیری با هدف ترویج یادگیری مادام‌العمر و پایداری ارائه دادند که این منابع را در پنج دسته طبقه‌بندی کردند. در همین راستا، پژوهش‌های دیگر بر نقش تحول‌آفرین فناوری تمرکز کرده‌اند؛ به طوری که دلجیک و همکاران (۲۰۲۴) تأثیر مثبت چت جی‌پی‌تی بر نتایج یادگیری را اثبات کرده و نقش میانجی سواد دیجیتال را برجسته ساختند. همچنین، آکیارک و همکاران (۲۰۲۴) پتانسیل متاورس را برای یادگیری تعاملی تأیید کردند، در حالی که استوارت گورمن (۲۰۲۳) بر ضرورت تلفیق سواد پایداری با فناوری تأکید کرد و هشدار داد که فناوری جایگزین کامل تجربه‌های واقعی نیست. افزون بر این، آموسیدی و همکاران (۲۰۲۴) کارایی آموزش‌های هدفمند در گردشگری پایدار محیط‌زیستی بر نگرش‌ها و کارآفرینی دانش‌آموزان را تأیید کردند. در سطح داخلی، پژوهش‌ها بر ارزیابی شکاف‌ها و طراحی مدل‌های بومی متمرکز بوده‌اند. محمودی (۲۰۲۳) با تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دوره دوم متوسطه، شکافی قابل توجه را در توجه به مؤلفه‌های حیاتی مانند «رعایت اصول زیست محیطی» و «تأثیر سیر و سفر بر رشد شخصیت» شناسایی کرد که نشان‌دهنده ضعف در پوشش جامع سواد گردشگری در سطح ملی است. میررحیمی و همکاران (۲۰۲۳) نیز بر ضرورت بازنگری برنامه‌های

^۱. Mirrahimi & et al

درسی آموزش عالی با رویکرد یادگیری مبتنی بر تجربه و پروژه‌های واقعی برای تحقق پایداری تأکید داشتند. در رویکردی کاربردی و بومی، غلامرضا و حق‌پرست (۲۰۲۴) طراحی مدل کوچینگ توسعه گردشگری پایدار در نظام آموزش و پرورش استان گیلان را پیشنهاد دادند که بر اصول حفظ محیط زیست و فرهنگ محلی مبتنی بر کوچینگ معلمان تأکید دارد. در نهایت، پژوهش فارساری (۲۰۲۲) با رویکرد خودمردم‌نگاری بر لزوم تقویت یادگیری تجربی و کنش محور برای ارتقاء مسئولیت مدنی در برنامه‌های درسی تأکید می‌کند.

روش پژوهش

این پژوهش با هدف طراحی و اعتباریابی الگوی آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار در برنامه درسی دانش‌آموزان انجام گرفت. پژوهش از نظر هدف کاربردی است که با رویکرد آمیخته اکتشافی با روش کیفی و کمی انجام شد. در بخش کیفی از نوع تحلیل مضمون بصورت هدفمند ۲۰ مصاحبه نیمه ساختاریافته از خبرگان و صاحب‌نظران حوزه گردشگری و و اعضای هیأت علمی دانشگاهها در حوزه گردشگری و توسعه پایدار صورت گرفت. با توجه به هدف پژوهش، از روش نمونه‌گیری گلوله برفی یا زنجیره‌ای برای شناسایی افراد مصاحبه‌شونده استفاده شد. به‌منظور غنای پژوهش، تلاش شد تا با افرادی که از دانش و تجربه بالایی در این زمینه برخوردار بودند، مصاحبه شود. جمع‌آوری اطلاعات تا زمان به اشباع رسیدن داده‌ها ادامه پیدا کرد و به تدریج کدگذاری متن مصاحبه‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها منجر به جمع‌بندی و طبقه‌بندی داده‌ها شدند. در این راستا از نرم‌افزار maxqda2020 بهره گرفته شد. روایی و پایایی بر اساس معیارهای قابلیت اعتبار یا باورپذیری، بررسی توسط اعضاء (مصاحبه شونده‌گان)، سه سویه‌سازی منابع داده‌ها، تحلیل موارد منفی و قابلیت انتقال‌پذیری صورت گرفت. در جدول زیر مشخصات خبرگان را در ابعاد جنسیت، سن، تحصیلات و تاهل بررسی و نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آن‌ها آورده شده است.

جدول ۱. تحلیل آماری خبرگان (منبع: یافته‌های پژوهش)

ویژگی‌های دموگرافیک	تعداد	درصد
جنسیت	زن	۴۰٫۰
	مرد	۶۰٫۰
تخصص	استادیار	۶۰٫۰
	دانشیار	۴۰٫۰
سابقه کاری	۱۵-۲۰	۱۵٫۰
	۲۱-۲۵	۲۰٫۰
	۲۶-۳۰	۶۵٫۰
	۴۰-۴۵	۱۵٫۰
سن	۴۶-۵۰	۲۰٫۰
	۵۱-۵۵	۳۵٫۰
	۵۶-۶۰	۳۰٫۰
	دکتری	۶۰٫۰

سطح تحصیلات	کارشناسی ارشد	۸	۴۰,۰
کل		۲۰	۱۰۰,۰

جامعه آماری در بخش کمی پژوهش ۳۲۳۰ نفر بودند که برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد. بنابراین در بخش کمی، تعداد ۳۴۳ نفر از معلمان حوزه آموزش به عنوان نمونه جهت اعتباریابی الگو در پژوهش شرکت کردند. برای اعتباریابی الگوی بخش کیفی، پرسش‌نامه محقق‌ساخته تنظیم و بصورت تصادفی خوشه‌ای میان نمونه آماری توزیع و داده‌ها گردآوری شد. پرسش‌نامه شامل ۹۶ گویه می‌باشد که از طیف خیلی کم تا طیف خیلی زیاد را شامل می‌شود. داده‌های حاصل از این پرسش‌نامه‌ها، با استفاده از نرم افزار SPSS²⁵ و اسمارت پی ال اس^۱ تحت تحلیل عاملی اکتشافی قرار گرفتند. روایی صوری پرسش‌ها را گروهی از متخصصان مرتبط بررسی و تأیید کردند و پایایی پرسش‌ها نیز از طریق آلفای کرونباخ، معیار پایایی ترکیبی (CR) و روایی همگرا (AVE) محاسبه شد.

جدول ۲. پایایی و روایی متغیرهای پژوهش

متغیرها	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب	مقدار میانگین واریانس استخراج شده (AVE)
آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار	۰/۹۴۲	۰/۹۴۴	۰/۶۶۵
عوامل زمینه‌ساز	۰/۹۰۷	۰/۹۰۹	۰/۶۰۹
عوامل مداخله‌گر	۰/۸۶۴	۰/۸۶۶	۰/۶۹۳
اهداف آموزشی	۰/۹۰۹	۰/۹۱۲	۰/۶۴۴
اهداف پرورشی	۰/۹۱۱	۰/۹۱۳	۰/۶۰۱
سواد گردشگری	۰/۸۶۲	۰/۸۶۴	۰/۶۴۴
آموزش رسمی	۰/۸۸۱	۰/۸۸۳	۰/۶۰۱
توسعه پایدار	۰/۹۲۵	۰/۹۲۷	۰/۶۴۴
کیفیت زندگی	۰/۷۹۲	۰/۷۹۴	۰/۶۰۱
پایایی کل	۰/۸۹۷	۰/۸۹۹	۰/۶۴۵

با توجه به جدول ۲، آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی متغیرهای پژوهش از ۰/۷ بیشتر است، که نشان پایایی مناسب متغیرهای پژوهش می‌باشد، همچنین، نتایج نشان می‌دهد که ضرایب AVE متغیرهای پژوهش بیشتر از ۰/۵ می‌باشد که حاکی از روایی همگرا مناسب متغیرهای پژوهش است.

یافته‌ها

بخش کیفی

در این بخش ابتدا به بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و خبرگان و اعضای هیأت علمی دانشگاهها در حوزه گردشگری پرداخته شد که در مصاحبه همکاری کرده‌اند. نتایج به‌دست آمده در گروه مورد بررسی نشان می‌دهد که ۶۰/۰ درصد از پاسخ‌دهندگان را مردها تشکیل می‌دهند که دلالت بر تعداد بالاتر مردان نسبت به زنان در این پژوهش دارد. با توجه به اطلاعات به‌دست آمده از مصاحبه، اکثر پاسخ‌دهندگان خبره سن‌شان بین ۵۱ تا ۵۵ سال می‌باشد. همچنین، از نظر سابقه کاری ۶۵/۰ درصد پاسخ‌دهندگان بین ۲۶ تا ۳۰ سال سابقه کاری داشتند و در نهایت، از منظر سطح تحصیلات ۶۰/۰ درصد خبرگان دارای مدرک دکتری بودند.

در این پژوهش بعد از مصاحبه با افراد خبره به استخراج مقوله‌های فراگیر و مضامین سازمان‌دهنده پرداخته شد. قابل ذکر است که پس از انجام مصاحبه اشباع نظری حاصل شد. بدین‌گونه که کدهای استخراج شده جدیدی در مصاحبه بیستم به مجموع کدها اضافه نشد و کدهای استخراجی تکراری بودند. جدول ۳ ابعاد و مولفه و شاخص‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۳. مضامین پایه و سازمان دهنده و فراگیر نهایی

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
	استراتژی آموزش گردشگری	سیاست‌های کلان
		تعیین خط‌مشی
		قوانین و مقررات
		آماده‌سازی سیستم‌های ارتباطات و اطلاعات
		فرهنگ‌سازی
عوامل زمینه‌ساز	عوامل مدیریتی	خط و مشی‌های ابلاغی گردشگری
		هماهنگی و مدیریت یکپارچه
	درک و بینش	مکان‌یابی
		نقش معلم
	مهارت تجزیه و تحلیل	برنامه‌ریزی
		مواد و منابع
	زیرساخت‌ها	سیستم آموزشی کشور
		ارزش‌ها
عوامل مداخله‌گر	عوامل پیش‌ران	عوامل سیاسی (حاکمیتی)
		عوامل اقتصادی
		عوامل اجتماعی
		عوامل فرهنگی
اهداف آموزشی	اهداف شناختی	اهداف مربوط به برنامه‌های درسی مصوب
		اقتصاد گردشگری
	مهارت‌های آکادمیک	میراث باستانی و فرهنگی

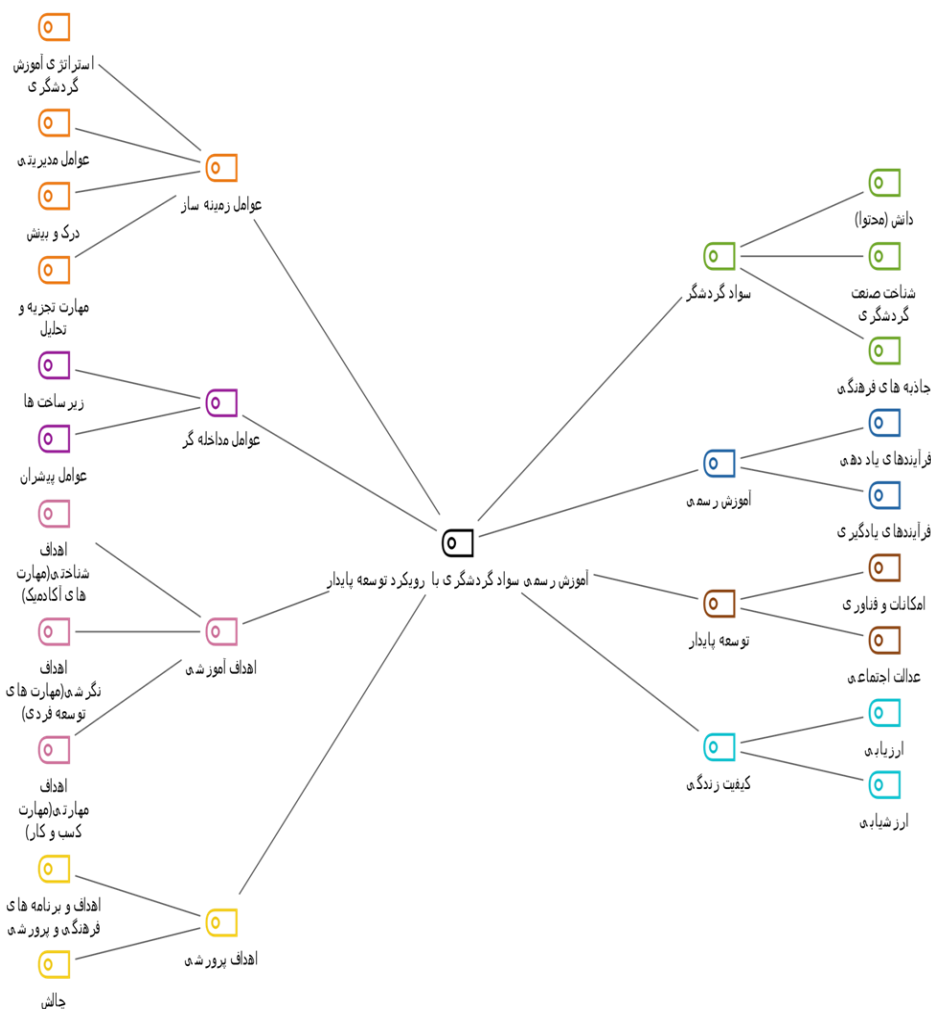
مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
	اهداف نگرشی (مهارت‌های توسعه فردی)	ورود و بهره‌مندی از اسناد بالادستی اثربخشی آموزش یادگیری عمیق و پایدار یادگیری سریع آشنایی با انواع گردشگری از دیدگاه کلی آشنایی با تقسیم‌بندی فعالیت‌های گردشگری بهره‌گیری از فرصت‌های آموزش رسمی برآورد تقاضاهای آموزشی گردشگری تجزیه و تحلیل نیازهای آموزشی گردشگری حفاظت از میراث فرهنگی حفاظت از آثار باستانی حفظ آثار تاریخی و طبیعی حفاظت از اماکن زیست محیطی حفاظت از محیط زیست و گردشگری مسئولانه آگاهی شهروندی آگاهی از قوانین حوزه گردشگری اخلاق زیست محیطی ترویج حفاظت از میراث فرهنگی ارزشگذاری ذهنی افزایش غرور و افتخار ملی ارتقاء تفکر (و استدلال) ارتقاء همدلی، عزت نفس، مسئولیت‌پذیری، کنجکاوی تکنولوژی و رسانه‌های مرتبط دین و مذهب هنر و صنایع دستی حفظ محیط زیست پوشش گیاهی و حیات وحش حفاظت از میراث فرهنگی و آثار باستانی معماری مشاهیر موسیقی بهداشت محیط گردشگری مسئولانه شناخت مناطق با پتانسیل‌های گوناگون اقلیمی و طبیعی چشم‌اندازهای طبیعی
	اهداف مهارتی (مهارت کسب و کار)	
	اهداف و برنامه‌های فرهنگی و پرورشی	
اهداف پرورشی	چالش	
	دانش (محتوا)	
سواد گردشگری		
شناخت صنعت گردشگری		

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
		نواحی ساحلی و دریایی
		گردشگری طبیعت
		آشنایی با جاذبه‌ها و نواحی گردشگری
		مشاغل مربوط به گردشگری
		صنایع دستی و هنر
		آشنایی با اطلاعات مکانی مقاصد سفر
		اقوام و آداب و رسوم
		شناخت مسیرهای گردشگری و مقاصد خاص فرهنگی
		انواع حمل و نقل در سفر
		انواع اقامتگاه
		انواع غذا در سفر
		سوغات در سفر
		ارزش‌های فرهنگی جامعه محلی
		هنجارهای فرهنگی جامعه محلی
		موزه‌ها
		بناهای تاریخی
		آرامگاه‌ها
		موسیقی و رقص محلی
		آداب و رسوم
		فراهم آوردن بازدید از جاذبه‌های گردشگری
		نمایش فیلم
		نمایش
		قصه‌گویی
		انتقال تجارب مکتوب
		شناسایی و بهره‌مندی از رسانه‌های مرتبط
		بهره‌مندی از پلت فرم‌های مجازی و اجتماعی
		ورزش - بازی - تفریح
		جمع‌آوری و سازماندهی اطلاعات
		تهیه بانک اطلاعاتی
		امکانات نرم‌افزاری آموزش گردشگری
		تجزیه و تحلیل اطلاعات آموزش گردشگری
		نرم‌افزارهای تولید محتوا
		دسترسی و مدیریت اطلاعات
		بسته‌های آموزشی گردشگری
		ابزارهای آموزشی گردشگری
جاذبه‌های فرهنگی		
فرایندهای یاددهی		
آموزش رسمی		
فرایندهای یادگیری		
امکانات و فناوری		
توسعه پایدار		
عدالت اجتماعی		

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
کیفیت زندگی	ارزیابی ارزشیابی	سخت‌افزارهای آموزشی گردشگری شبکه‌های هوشمند اشتراک‌گذاری دانش تعریف و انتخاب سفر مناسب با ذکر دلایل انتخاب سیاست‌های کلان تعیین خط‌مشی قوانین و مقررات

پس از فرایند کدگذاری و بر اساس اشتراکات مفهومی که مضامین با هم داشتند، درنهایت، ۸ مضمون فراگیر ایجاد شد. همچنین، در این پژوهش با بررسی و دسته‌بندی کدهای توصیفی حاصل از متون مصاحبه، ۹۶ شاخص را شناسایی نموده و با توجه به شباهت و قرابت معنایی آن‌ها، در ۲۱ مفهوم اصلی شامل: استراتژی آموزش گردشگری، عوامل مدیریتی، درک و بینش، مهارت تجزیه و تحلیل، زیرساخت‌ها، عوامل پیشران، اهداف شناختی (مهارت‌های آکادمیک)، اهداف شناختی (مهارت‌های آکادمیک)، اهداف نگرشی (مهارت‌های توسعه فردی)، اهداف مهارتی (مهارت کسب و کار)، اهداف و برنامه‌های فرهنگی و پرورشی، چالش، دانش (محتوا)، شناخت صنعت گردشگری، جاذبه‌های فرهنگی، فرایندهای یاددهی، فرایندهای یادگیری، امکانات و فناوری، عدالت اجتماعی، ارزیابی و ارزشیابی دسته‌بندی نموده است که در ۸ گروه ۱- عوامل زمینه‌ساز، ۲- عوامل مداخله‌گر، ۳- اهداف آموزشی، ۴- اهداف پرورشی، ۵- سواد گردشگری، ۶- آموزش رسمی، ۷- توسعه پایدار، ۸- کیفیت زندگی جای داده شدند. پس از رسیدن به اشباع نظری، مصاحبه و کدگذاری به پایان رسید. همچنین، فرایند کدگذاری و تحلیل متنی مصاحبه‌ها در نرم‌افزار تحلیل داده‌های کیفی MAXQDA 2020 انجام شد.

خروجی نهایی ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های استخراج شده به منظور طراحی و اعتباریابی الگوی آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار در برنامه درسی دانش‌آموزان به صورت شکل ۱ است.

شکل ۱. طراحی الگوی آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار در برنامه درسی دانش‌آموزان با نرم‌افزار مکس کیودا (۲۰۲۰)

به‌منظور سنجش اعتبار و برازش مدل طراحی شده بخش کیفی، در بخش کمی پژوهش به برازش مدل پرداخته شده است.

بخش کمی (بررسی کلی مدل معادلات ساختاری)

در این بخش، ابتدا به تحلیل ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افرادی پرداخته شده است که در فرایند پژوهش و تکمیل پرسش‌نامه مشارکت داشته‌اند.

جدول ۴. توزیع فراوانی مربوط به جمعیت شناختی پاسخ‌دهندگان

درصد	فراوانی	جمعیت شناختی
۸/۵	۲۹	زیر ۳۰ سال
۲۳/۹	۸۲	۳۱-۴۰
۳۷/۳	۱۲۸	۴۱-۵۰
۲۸/۳	۹۷	۵۱-۶۰
۲/۰	۷	بالای ۶۰ سال
۱۰۰/۰	۳۴۳	کل
۵۳/۹	۱۸۵	مرد
۴۶/۱	۱۵۸	زن
۶/۴	۲۲	زیر ۵ سال
۲۸/۶	۹۸	۵-۱۰
۴۷/۵	۱۶۳	۱۱-۲۰
۱۷/۵	۶۰	۲۰ سال به بالا
۱۰۰/۰	۳۴۳	کل
۵۷/۱	۱۹۶	لیسانس
۳۸/۸	۱۳۳	فوق لیسانس
۴/۱	۱۴	دکتر و بالاتر
۱۰۰/۰	۳۴۳	کل

در این پژوهش برای بررسی توزیع داده‌ها از نظر نرمال یا غیرنرمال بودن متغیرهای مورد مطالعه از آزمون چولگی و کشیدگی استفاده شد.

جدول ۵. آزمون نرمال بودن جامعه آماری در متغیرهای پژوهش

نتیجه	کشیدگی	چولگی	تعداد	متغیرها
توزیع نرمال	۰/۵۴۸	۰/۲۳۵	۳۴۳	آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار
توزیع نرمال	۰/۷۹۸	۰/۸۷۹	۳۴۳	عوامل زمینه‌ساز
توزیع نرمال	۰/۳۴۴	-۰/۶۳۳	۳۴۳	استراتژی آموزش گردشگری
توزیع نرمال	۰/۳۴۴	-۰/۴۴۷	۳۴۳	عوامل مدیریتی
توزیع نرمال	-۰/۷۴۹	۰/۷۶۲	۳۴۳	درک و بینش
توزیع نرمال	۰/۶۳۵	۰/۶۸۹	۳۴۳	مهارت تجزیه و تحلیل
توزیع نرمال	۰/۸۸۶	-۰/۵۹۸	۳۴۳	عوامل مداخله‌گر
توزیع نرمال	-۰/۷۲۵	-۰/۵۰۲	۳۴۳	زیرساخت‌ها
توزیع نرمال	-۰/۶۳۰	۰/۴۵۷	۳۴۳	عوامل پیشران

متغیرها	تعداد	چولگی	کشیدگی	نتیجه
اهداف آموزشی	۳۴۳	-۰/۶۳۷	۱/۲۳۲	توزیع نرمال
اهداف شناختی (مهارت‌های آکادمیک)	۳۴۳	۰/۸۸۶	۱/۳۰۴	توزیع نرمال
اهداف نگرشی (مهارت‌های توسعه فردی)	۳۴۳	۰/۷۲۵	۱/۰۹۹	توزیع نرمال
اهداف مهارتی (مهارت کسب و کار)	۳۴۳	۰/۶۳۰	-۱/۳۲۳	توزیع نرمال
اهداف پرورشی	۳۴۳	۰/۶۶۶	۰/۶۸۹	توزیع نرمال
اهداف و برنامه‌های فرهنگی و پرورشی	۳۴۳	۰/۷۷۲	۰/۵۹۸	توزیع نرمال
چالش	۳۴۳	-۰/۷۶۴	-۰/۵۲۲	توزیع نرمال
سواد گردشگری	۳۴۳	۰/۷۹۸	۰/۴۵۷	توزیع نرمال
دانش (محتوا)	۳۴۳	۰/۳۴۰	۱/۳۴۴	توزیع نرمال
شناخت صنعت گردشگری	۳۴۳	۰/۳۴۴	۱/۶۳۹	توزیع نرمال
جاذبه‌های فرهنگی	۳۴۳	۱/۶۶۱	۱/۴۵۷	توزیع نرمال
آموزش رسمی	۳۴۳	-۰/۷۷۰	۱/۲۳۵	توزیع نرمال
فرآیندهای یاددهی	۳۴۳	۰/۶۱۱	۱/۳۳۱	توزیع نرمال
فرآیندهای یادگیری	۳۴۳	۰/۶۵۵	۰/۷۷۲	توزیع نرمال
توسعه پایدار	۳۴۳	۰/۶۷۳	-۰/۷۶۴	توزیع نرمال
امکانات و فناوری	۳۴۳	۰/۶۷۱	۰/۷۱۷	توزیع نرمال
عدالت اجتماعی	۳۴۳	-۰/۴۹۹	۰/۶۳۹	توزیع نرمال
کیفیت زندگی	۳۴۳	۰/۳۷۷	-۱/۳۶۴	توزیع نرمال
ارزیابی	۳۴۳	۰/۲۱۴	۰/۷۷۲	توزیع نرمال
ارزشیابی	۳۴۳	-۰/۱۱۹	۱/۷۰۴	توزیع نرمال

چولگی و کشیدگی بین (۲ و -۲) بوده است، بنابراین توزیع متغیرها نرمال می‌باشد، ولی جهت انجام مدل معادلات ساختاری از نرم‌افزار اسمارت پی ال اس ۳ استفاده شد.

روایی واگرا

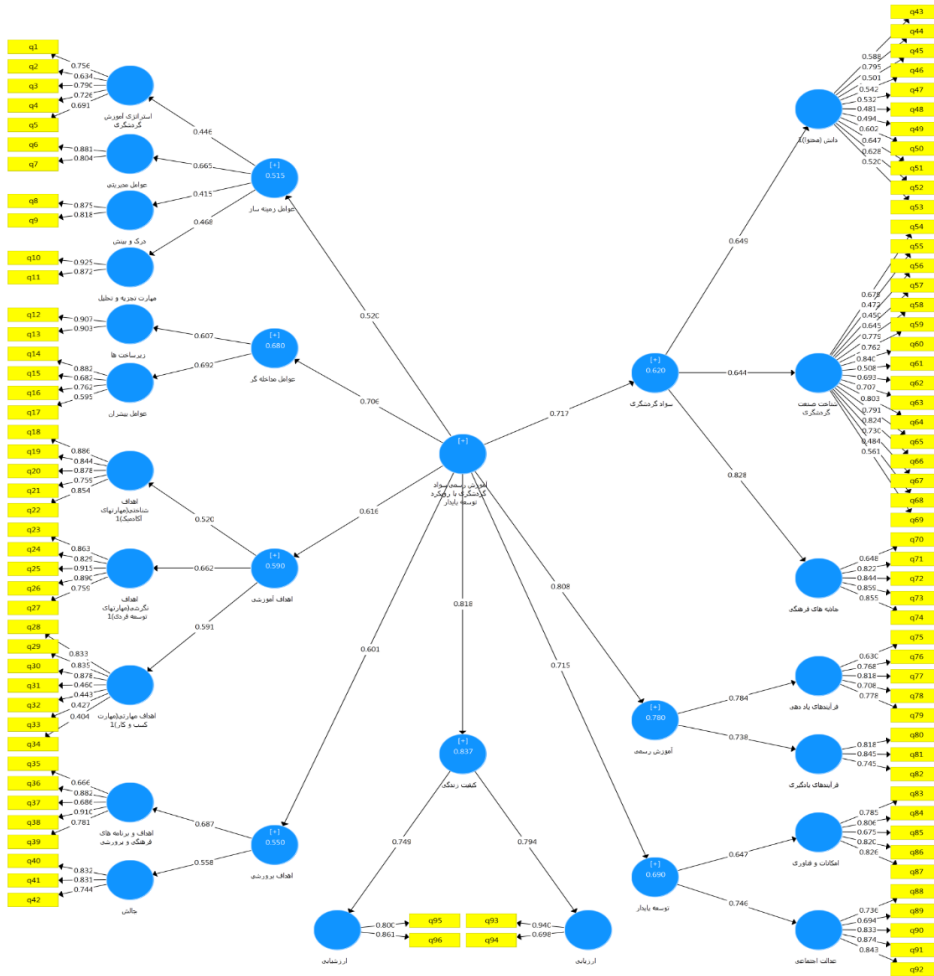
معیار Fornell-Larker و بارهای عرضی امکان کنترل اعتبار تفاضلی را فراهم می‌کند. با توجه به این معیار، ریشه دوم میانگین مقدار واریانس استخراج شده (AVE) هر سازه باید بیشتر از بیشترین همبستگی سازه با سایر سازه‌های مدل باشد (این مفهوم مشابه مقایسه مقدار میانگین واریانس استخراج شده است). (AVE) با توان درجه دوم سازه‌ها). جدول زیر ارزیابی معیار فورنل-لارکر برای اعتبار افتراقی مدل پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۶. معیار فورنل-لارکر

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار	۰/۹۲۶							
عوامل زمینه ساز	۰/۶۸	۰/۸۷۹						
عوامل مداخله گر	۰/۸۸	۰/۶۲۱	۰/۸۶۵					
اهداف آموزشی	۰/۸۶	۰/۷۹۵	۰/۶۸۶	۰/۸۹۱				
اهداف پرورشی	۰/۷۸	۰/۸۴	۰/۶۴۲	۰/۶۳۳	۰/۸۸۲			
سواد گردشگری	۰/۷۴	۰/۸۴	۰/۶۴۲	۰/۶۳۳	۰/۹۰۶	۰/۷۸		
آموزش رسمی	۰/۷۲	۰/۸۴	۰/۶۴۲	۰/۶۳۳	۰/۹۰۶	۰/۷۸	۰/۷۴۴	
توسعه پایدار	۰/۷۰	۰/۸۴	۰/۶۴۲	۰/۶۳۳	۰/۹۰۶	۰/۷۸	۰/۸۴	۰/۷۳۲
کیفیت زندگی	۰/۶۸	۰/۸۴	۰/۶۴۲	۰/۶۳۳	۰/۹۰۶	۰/۷۸	۰/۸۴	۰/۷۲۹

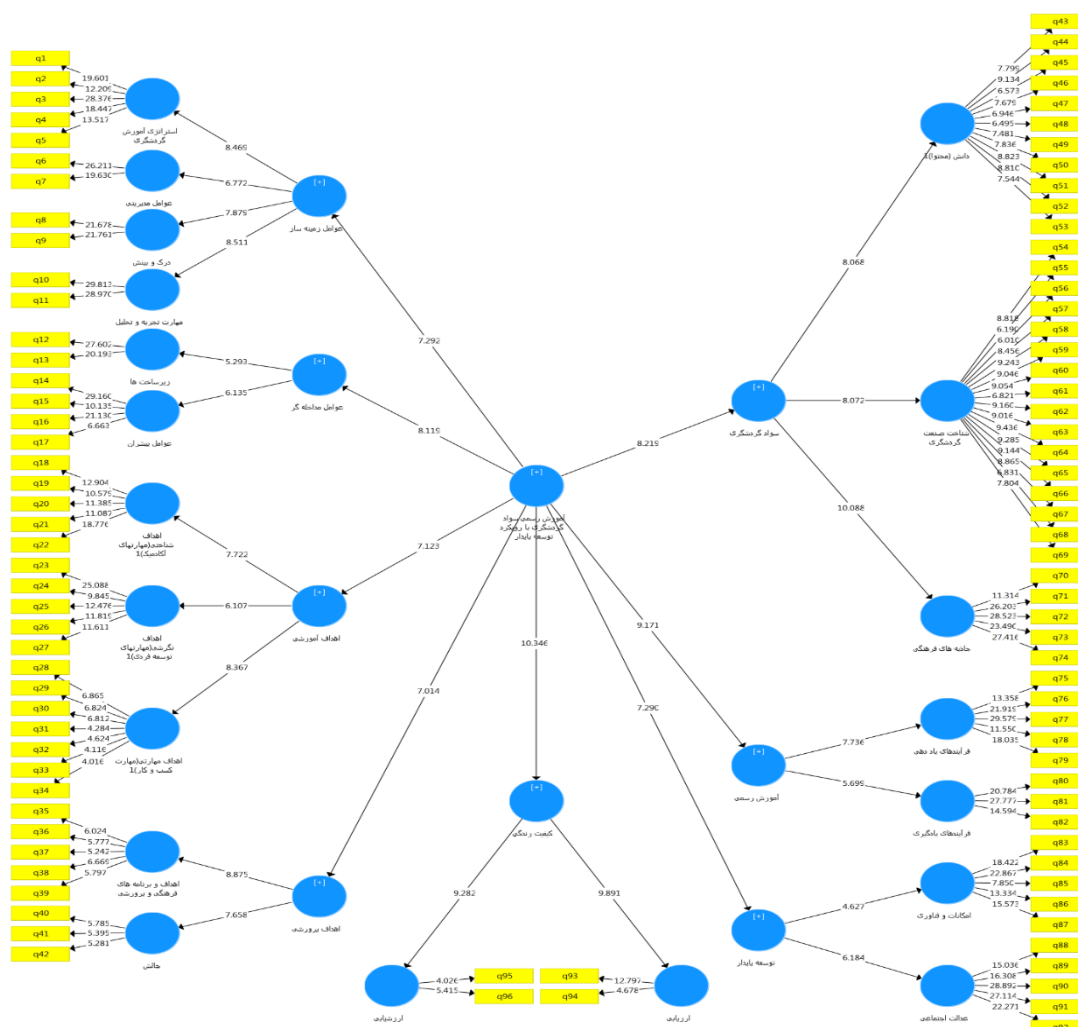
جذر میانگین واریانس استخراج شده (AVE) روی عناصر قطری و همبستگی میان سازه‌ها در زیر آن‌ها آمده است. ریشه دوم AVE برای سازه‌های انعکاسی همه متغیرها بیشتر از همبستگی این ساختار با سایر متغیرهای پنهان در مدل مسیر هستند. به طور کلی، معیار فورنل - لارکر شواهدی برای اعتبار افتراقی سازه‌ها ارائه می‌دهد.

اعتباریابی مدل ساختاری با روش حداقل مربعات جزئی

شکل ۲. مدل مفهومی پژوهش همراه با ضرایب مسیر و بارهای بیرونی

شکل ۲ خروجی دستور PLS الگوریتم را نشان می‌دهد. این دستور برای استخراج ضرایب مسیر استفاده می‌شود. تحلیل بار عاملی مسیر، کفایت ساختاری مدل را تأیید کرده و نیازی به تعدیل مدل از راه حذف آیتم‌ها وجود ندارد.

در این پژوهش برای برازش مدل کلی در نسخه ۳ SmartPLS از SRMR بهره گرفته شد که باید کمتر از ۰/۰۸ باشد. در این پژوهش این مقدار برابر با ۰/۰۷۰ بوده و از مقدار ۰/۰۸ کمتر است. پس مدل مورد تایید است.

معیار R^2 میزان تاثیر یک متغیر برونزا بر یک متغیر درونزا را مشخص می‌کند. مقدار R^2 تنها برای سازه‌های وابسته (درونزا) مدل محاسبه می‌شود و در مورد سازه‌های برونزا، مقدار این معیار صفر است/ هر چه مقدار R^2 مربوط به سازه‌های درونزای یک مدل بیشتر باشد، نشان از برازش بهتر مدل است. چاین (۱۹۹۸) سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ را به‌عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی بودن برازش بخش ساختاری مدل به‌وسیله معیار R^2 در نظر می‌گیرد که قدرت پیش‌بینی مدل را مشخص می‌سازد. مدلهایی که دارای پرازش بخش ساختاری قابل قبول هستند، باید قابلیت پیش‌بینی شاخص‌های مربوط به سازه‌های درونزای مدل را داشته باشند. هنسلر و همکاران (۲۰۰۹: ۲۲۸) سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را برای نشان دادن قدرت پیش‌بینی ضعیف، متوسط و قوی سازه یا سازه‌های برونزای مربوط به آن تعریف کرده‌اند.

جدول ۷. ضریب تعیین و کیفیت پیش‌بینی کنندگی

متغیر وابسته	R ² (ضریب تعیین)	Q ² (کیفیت پیش‌بینی کنندگی)	شدت
عوامل زمینه‌ساز	۰/۵۱۵	۰/۳۲۲	قوی
عوامل مداخله‌گر	۰/۶۸۰	۰/۳۵۴	قوی
اهداف آموزشی	۰/۵۹۰	۰/۳۶۵	قوی
اهداف پرورشی	۰/۷۸۰	۰/۳۵۵	قوی
سواد گردشگری	۰/۶۲۰	۰/۳۴۷	قوی
آموزش رسمی	۰/۷۸۰	۰/۳۳۴	قوی
توسعه پایدار	۰/۶۹۰	۰/۳۶۶	قوی
کیفیت زندگی	۰/۸۳۷	۰/۳۵۷	قوی
میانگین	۰/۶۸۶	۰/۳۴۶	قوی

برای برازش مدل کلی (GOF)، سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی معرفی شده است.

$$\text{مدل } GOF = \sqrt{\text{Communality} \times R^2} = \sqrt{0/686 \times 0/346} = 0/48$$

با توجه به نتایج جدول شماره ۵ برازش مدل کلی گوف می‌توان گفت که اعتباریابی مدل آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار در برنامه درسی دانش‌آموزان دارای برازش قوی و قابل قبول و مناسبی است.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش به طراحی و اعتباریابی الگوی آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار در برنامه درسی دانش‌آموزان پرداخته است. با بررسی و دسته‌بندی کدهای توصیفی حاصل از متون مصاحبه، ۹۶ شاخص شناسایی نموده و با توجه به شباهت و قرابت معنایی آن‌ها، در ۲۱ مفهوم اصلی شامل: استراتژی آموزش گردشگری، عوامل مدیریتی، درک و بینش، مهارت تجزیه و تحلیل، زیرساخت‌ها، عوامل پیشران، اهداف شناختی (مهارت‌های آکادمیک)، اهداف نگرشی (مهارت‌های توسعه فردی)، اهداف مهارتی (مهارت کسب و کار)، اهداف و برنامه‌های فرهنگی و پرورشی، چالش، دانش (محتوا)، شناخت صنعت گردشگری، جاذبه‌های فرهنگی، فرایندهای یاددهی، فرایندهای یادگیری، امکانات و فناوری، عدالت اجتماعی، ارزیابی و ارزشیابی دسته‌بندی شدند. ابعاد طراحی ارائه الگوی آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار شامل: عوامل زمینه‌ساز، عوامل مداخله‌گر، اهداف آموزشی، اهداف پرورشی، سواد گردشگری، آموزش رسمی، توسعه پایدار، کیفیت زندگی می‌باشد. این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های Wang & et al (2023)، Khajevandi Ahmadi (2022) و Dalgıç & et al (2024) همسو و هماهنگ است. همسویی نتایج این پژوهش با یافته‌های پژوهش‌ها نشان‌دهنده اعتبار و اهمیت موضوع سواد گردشگری و توسعه پایدار در عرصه آموزش است. این

همسویی بر این نکته تاکید دارد که آموزش رسمی سواد گردشگری می‌تواند به ارتقای دانش، نگرش و مهارت‌های افراد جامعه در زمینه گردشگری کمک کرده و نقشی مهم در حفاظت از محیط زیست و میراث فرهنگی ایفاء کند.

با توجه به اهمیت ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های سواد گردشگری در دستیابی به اهداف توسعه پایدار، این پژوهش به شناسایی این عناصر در نظام آموزش رسمی پرداخته است. مدل آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار، بستری برای تلفیق مفاهیم گردشگری، پایداری و یادگیری تجربی در نظام آموزش و پرورش کشور فراهم می‌آورد. این مدل به برنامه‌ریزان درسی کمک می‌کند تا با شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های سواد گردشگری، اهداف آموزشی و محتوای مناسب را در قالب رشته‌ها و دروس گوناگون - مانند مطالعات اجتماعی، جغرافیا، تاریخ و هنر - سازمان‌دهی کنند. بر اساس این چارچوب، آموزش گردشگری نه تنها انتقال داده‌ها درباره سفر و مکان است بلکه شکلی از تربیت فرهنگی و محیط‌زیستی به‌شمار می‌رود که در آن دانش‌آموزان رفتار مسئولانه، احترام به طبیعت و شناخت میراث فرهنگی را تمرین می‌کنند. از نگاه اجرایی، این مدل می‌تواند مبنایی برای توانمندسازی معلمان و توسعه حرفه‌ای آنان در زمینه آموزش گردشگری پایدار شود. برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های کوچینگ با محوریت سواد گردشگری باعث افزایش مهارت‌های یاددهی، تقویت دانش بوم‌شناختی و گسترش نگرش مشارکتی در کلاس درس خواهد شد. همچنین، پیاده‌سازی این مدل، فرصت‌هایی برای ارتباط میان مدرسه و جامعه محلی فراهم می‌کند تا دانش‌آموزان با ظرفیت‌های فرهنگی و طبیعی مناطق خود به‌طور عملی آشنا شوند و از راه برنامه‌های گردشگری آموزشی، حس تعلق اجتماعی و هویت بومی در آن‌ها شکل گیرد. در سطح کلان، کاربرد این مدل به سیاست‌گذاری فرهنگی و توسعه پایدار منطقه‌ای نیز کمک می‌کند.

آموزش رسمی سواد گردشگری موجب پرورش شهروندانی آگاه، مسئول و مشارکت‌جو می‌شود که می‌توانند نقشی مؤثر در حفظ محیط‌زیست، ترویج فرهنگ سفر مسئولانه و توسعه گردشگری داخلی ایفا کنند. بدین ترتیب، مدل این پژوهش نه تنها ابزار اصلاح محتوای آموزشی است بلکه می‌تواند به‌عنوان راهبردی ملی در جهت پیوند میان آموزش، فرهنگ و اقتصاد سبز عمل کند و گامی مؤثر در تحقق اهداف توسعه پایدار در نظام تعلیم و تربیت کشور باشد. بر این اساس، می‌توان بسترهای لازم را برای برنامه‌ریزی و هدایت آموزش‌ها به سمت توسعه پایدار فراهم نمود. اعتباریابی مدل آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار از راه مدل گوف، نشان‌دهنده برازش قوی و قابل قبول مدل طراحی‌شده است. این امر بیانگر آن است که الگوی ارائه شده می‌تواند به عنوان یک چارچوب معتبر برای طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی سواد گردشگری در مدارس مورد استفاده قرار گیرد. مدل آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار، زمانی به‌صورت مؤثر تحقق می‌یابد که به‌عنوان یک چارچوب سیاستی و راهبردی در نظام آموزشی کشور پذیرفته شود. این امر نیازمند همکاری سازمان‌یافته میان نهادهای گوناگون از جمله وزارت آموزش و پرورش، وزارت میراث فرهنگی و سازمان محیط‌زیست است تا مفاهیم سواد گردشگری و پایداری در قالب اهداف تربیتی، محتوای درسی و استانداردهای آموزشی نهادینه شود. در این چارچوب، شورای برنامه‌ریزی درسی می‌تواند با استفاده از نتایج مدل، سطوح یادگیری مرتبط با گردشگری پایدار را در پایه‌های گوناگون تحصیلی طراحی و به‌تدریج وارد برنامه‌های رسمی کند. همچنین، بازنگری در اسناد بالادستی نظیر برنامه درسی ملی و سند تحول بنیادین، به‌منظور افزودن شایستگی‌های مرتبط با گردشگری و مسئولیت محیطی، گامی اساسی در تحقق این مدل به‌شمار می‌رود. از منظر اجرایی، این مدل می‌تواند از راه آموزش و توانمندسازی معلمان به مرحله عمل برسد. طراحی دوره‌های ضمن خدمت، بسته‌های آموزشی و کارگاه‌های آموزشی با مشارکت دانشگاه‌های فرهنگیان، موجب می‌شود معلمان توانایی انتقال مفاهیم گردشگری و توسعه پایدار را به صورت فعال و تعاملی پیدا کنند. در کنار این، استفاده از شیوه‌های یادگیری

مبتنی بر تجربه ظیر بازدیدهای آموزشی، پروژه‌های مدرسه‌محور و گردش‌های میدانی می‌تواند زمینه به‌کارگیری دانش و مهارت گردشگری در موقعیت‌های واقعی را برای دانش‌آموزان فراهم آورد. با بهره‌گیری از فناوری‌های آموزشی نوین مانند واقعیت مجازی و پلتفرم‌های یادگیری تعاملی نیز می‌توان تجربه یادگیری گردشگری پایدار را گسترده‌تر و عمیق‌تر کرد. در نهایت، دلالت‌های اجرایی مدل فراتر از عرصه آموزش رسمی است و به سطح جامعه و توسعه پایدار ملی نیز گسترش می‌یابد. اجرای این الگو موجب پرورش نسل جدیدی از شهروندان می‌شود که به منابع طبیعی و فرهنگی کشور احترام گذاشته، سفر را به مثابه یادگیری اجتماعی درک می‌کنند و در تصمیم‌های گردشگری خود مسئولانه‌تر عمل می‌نمایند. در نتیجه، نهادهای سازای این مدل می‌تواند به شکل‌گیری سرمایه اجتماعی و فرهنگی جدید در حوزه گردشگری منجر شود و با ایجاد پیوندی میان آموزش، صنعت گردشگری و نهادهای محلی، زمینه‌ی توسعه پایدار منطقه‌ای را فراهم آورد. به این ترتیب، این پژوهش نه تنها به غنای نظری حوزه آموزش گردشگری کمک می‌کند بلکه نقشه راهی عملی برای سیاست‌گذاری آموزشی و فرهنگی در راستای تحقق اهداف توسعه پایدار ارائه می‌دهد.

این پژوهش با ارائه الگویی معتبر برای آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار، زمینه‌ای فراهم می‌آورد تا آموزش و پرورش بتواند از راه محتوا و فعالیت‌های یادگیری هدفمند، شهروندانی آگاه و مسئول در حوزه گردشگری تربیت کند. تحقق این هدف از مسیر طراحی آموزشی و تربیت معلمان می‌گذرد؛ به این معنا که اگر مؤلفه‌های سواد گردشگری (دانش، نگرش، و رفتار مسئولانه) در قالب برنامه‌های درسی میان‌رشته‌ای و فعالیت‌های تجربی مدرسه‌ای اجرا شوند، دانش‌آموز نه تنها مفاهیم گردشگری و پایداری را می‌آموزد، بلکه آن را در موقعیت‌های واقعی زندگی تمرین می‌کند. در این صورت، مدل پیشنهادی به صورت طبیعی در نظام آموزشی نهادینه می‌شود و می‌تواند ارزش‌های فرهنگی، زیست‌محیطی و اجتماعی را در ذهن نسل جوان تثبیت کند.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که آموزش رسمی سواد گردشگری زمانی مؤثر خواهد بود که با سازوکارهای اجرایی مشخص همراه شود؛ نظیر بازنگری در اسناد بالادستی آموزشی، طراحی درس‌افزارهای مرتبط، و برگزاری دوره‌های توانمندسازی برای معلمان. از راه این سازوکارها، محتوای آموزشی از سطح دانشی صرف به سطح کنش و تجربه منتقل می‌شود و دانش‌آموزان در فرآیند یادگیری، حس تعلق به میراث فرهنگی و مسئولیت در قبال محیط زیست را به طور عملی درک می‌کنند. این ارتباط میان یادگیری نظری و تجربه واقعی است که در نهایت، به رفتارهای گردشگری مسئولانه و پایدار در جامعه منجر می‌شود.

بنابراین، ادعای اصلی پژوهش نه یک گزاره انتزاعی، بلکه یک مسیر اجرایی قابل تحقق است: از شناسایی ابعاد و شاخص‌های سواد گردشگری، تا طراحی محتوای آموزشی و تربیت معلمان، و سپس نهادهای سازای رفتارهای پایدار در میان دانش‌آموزان. مدل حاصل می‌تواند به طور مستقیم در برنامه‌ریزی درسی ملی و پروژه‌های مدرسه‌محور کاربرد یابد و از این راه، به اصلاح نگرش عمومی نسبت به گردشگری، ارتقای رفتارهای سفر مسئولانه و در نهایت، تحقق توسعه پایدار در سطح جامعه منجر شود. بدین ترتیب، این پژوهش نه تنها به غنای نظری حوزه آموزش گردشگری می‌افزاید بلکه نقشه راهی عملی برای پیوند میان تعلیم و تربیت و توسعه پایدار ارائه می‌کند. نتایج این پژوهش با یافته‌های پژوهش‌های (Akyürek & et al (2024) و Wang & et al (2023) همخوانی و همسویی داشت چرا که نتایج این پژوهش نشان داد که استراتژی آموزش گردشگری، عوامل مدیریتی، درک و بینش، مهارت تجزیه و تحلیل، زیرساخت‌ها، عوامل پیشران، اهداف شناختی (مهارت‌های آکادمیک)، اهداف نگرشی (مهارت‌های توسعه فردی)، اهداف مهارتی (مهارت کسب و کار)، اهداف و برنامه‌های فرهنگی و پرورشی، چالش، دانش (محتوا)، شناخت صنعت گردشگری، جاذبه‌های

فرهنگی، فرایندهای یاددهی، فرایندهای یادگیری، امکانات و فناوری، عدالت اجتماعی، ارزیابی و ارزشیابی در رسیدن به هدف شناسایی مولفه‌های آموزش رسمی سواد گردشگری منجر به رویکرد توسعه پایدار می‌باشد، تحقق می‌پذیرد. اعتباریابی مدل آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار باید به‌طور جامع و چندبعدی انجام شود و شامل ابعاد گوناگونی باشد که به هم‌افزایی و تحقق اهداف آموزشی و توسعه پایدار کمک کند. شناسایی و تحلیل عوامل زمینه‌ساز این امکان را می‌دهد که شرایط و بسترهای لازم برای اجرای مؤثر برنامه‌های آموزشی فراهم شود. این عوامل می‌توانند شامل سیاست‌های دولتی، حمایت‌های اجتماعی و فرهنگی، و زیرساخت‌های موجود در جامعه باشند. توجه به عوامل مداخله‌گر در طراحی الگو نشان‌دهنده این است که باید موانع و چالش‌های موجود در مسیر آموزش سواد گردشگری شناسایی و مدیریت شوند. این عوامل می‌توانند شامل محدودیت‌های مالی، فرهنگی، و اجتماعی باشند که ممکن است بر کیفیت و اثربخشی آموزش تأثیر بگذارند. تعیین اهداف آموزشی مشخص و قابل اندازه‌گیری برای برنامه‌های آموزشی سواد گردشگری بسیار مهم است. این اهداف باید به گونه‌ای طراحی شوند که به توسعه دانش، مهارت‌ها و نگرش‌های مثبت نسبت به گردشگری پایدار کمک کنند.

در پایان می‌توان بیان داشت که این مطالعه نیز بدون محدودیت نیست؛ کمبود پژوهش‌های مشابه در زمینه طراحی و اعتباریابی مدل آموزش رسمی سواد گردشگری با رویکرد توسعه پایدار در برنامه درسی دانش‌آموزان در سایر پژوهش‌ها به‌منظور مقایسه نتایج این پژوهش با پژوهش‌های دیگر، از دیگر محدودیت‌های این مطالعه به‌شمار می‌آید. در راستای نتایج پژوهش، پیشنهادهایی ارائه شده است از جمله اینکه قبل از طراحی الگو، تحلیل دقیق نیازهای جامعه و ذینفعان گوناگون (مانند گردشگران، جوامع محلی، و فعالان صنعت گردشگری) ضروری است. استفاده از روش‌های فعال یاددهی و یادگیری مانند کارگاه‌ها، پروژه‌های گروهی، و یادگیری مبتنی بر تجربه می‌تواند به افزایش مشارکت و انگیزه یادگیرندگان کمک کند. همچنین، استفاده از فناوری‌های نوین مانند آموزش آنلاین و اپلیکیشن‌های موبایل می‌تواند به دسترسی آسان‌تر به منابع آموزشی کمک کند. برای اجرای مؤثر الگو، آموزش و توانمندسازی مربیان و اساتید و دانش‌آموختگان در زمینه سواد گردشگری و توسعه پایدار ضروری است. این آموزش‌ها باید شامل به‌روزرترین اطلاعات و روش‌های آموزشی باشد. ایجاد همکاری و هماهنگی بین نهادهای دولتی، سازمان‌های غیردولتی، و دانشگاه‌ها می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش و تبادل تجربیات کمک کند. این همکاری‌ها می‌توانند شامل برگزاری همایش‌ها، کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی مشترک باشند. طراحی یک سیستم ارزیابی و بازخورد برای سنجش اثربخشی برنامه‌های آموزشی ضروری است. این سیستم باید به‌طور مداوم به‌روزرسانی شود تا به بهبود کیفیت آموزش کمک کند و نیازهای جدید را شناسایی کند. در طراحی الگو، باید به تأمین دسترسی برابر به آموزش برای تمامی اقشار جامعه توجه شود. این امر می‌تواند شامل ارائه بورسیه‌ها، دوره‌های آموزشی رایگان و برنامه‌های آموزشی ویژه برای جوامع محروم باشد. برگزاری کمپین‌ها و برنامه‌های ترویجی برای افزایش آگاهی عمومی در مورد اهمیت گردشگری پایدار و تأثیرات آن بر محیط زیست و جوامع محلی می‌تواند به ایجاد نگرش مثبت نسبت به این موضوع کمک کند.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی

هزینه‌های این مطالعه توسط نویسندگان مقاله تأمین شد.

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان در تهیه این مقاله مشارکت فعالی داشتند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Aghili, A., Arofzad, S., & Nazari, R. (2023). Sustainable Development According to Sport Tourism Business in Iran. *Sports Business Journal*, 3(1), 101-117.
- Ahmadi Moghaddam, A., Soleimanpour Omran, M., & Esmaeili Shad, B. (2021). Identifying the Components of the Green Curriculum and Presenting the Desired Model in Order to Promote the Environmental Culture of the Second Grade Elementary Students, *J. Env. Sci. Tech*, 23(9), 125-138. [in persian]
- Akbari, M., Zarnegarian, Y., & Molavi, E. (2024). Analysis of the relationship between indicators of urban tourism and development in Iran. *Social Development & Welfare Planning*, 15(58), 79-103. doi: 10.22054/qjsd.2023.63854.2252. [in persian]
- Akyürek, S., Genç, G., Çalık, İ., & Şengel, Ü. (2024). Metaverse in tourism education: A mixed method on vision, challenges and extended technology acceptance model. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 35, 100503.
- Ambusaidi, A., Al-Dayri, H., & Al-Sumari, M. (2024). The effect of sustainable environmental tourism training on the development of eighth-grade Omani students' attitudes towards the environment and their inclination to engage in entrepreneurship in environmental tourism projects. *Cogent Education*, 11(1), 2400745.
- Azadkhani, P., Sadatnejad, M., & Sharafkhani, J. (2018). Study of environmental education and environmental protection behaviors of female high school students in Ilam city, *Tourism Planning*, 16(1), 139-153. [in persian]
- Bigdeli, A., Einali, J., & Rasouli, Z. (2025). Assessing Investment Challenges in Rural Areas with Emphasis on Tourism: Case Study Tourism Target Villages in Alamut District of Qazvin County. *Village and Space Sustainable Development*, 6(1), 207-230. doi: 10.22077/vssd.2025.6077.1169. [in persian]
- Dalgıç, A., Yaşar, E., & Demir, M. (2024). ChatGPT and learning outcomes in tourism education: The role of digital literacy and individualized learning. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 34, 100481.
- Dasht-e-Lali, Z., Aligholi, M., & Nourbakhsh, K. (2020). Identifying and prioritizing factors affecting smart tourism in Iran (case study: Isfahan city), *Quarterly Journal of Business Management*, 12(48), 196-212. [in persian]
- Ebizadeh, S. (2025). Explaining the role of destination governance in the sustainability of urban tourism (case example: Rasht city). *Geographical Engineering of Territory*, 8(4), 37-50. doi: 10.22034/jget.2023.414999.1509. [in persian]
- Farahani, H., Asdaghi Sareskanrood, Z., Mohammadi Yegane, B., & Cheraghi, M. (2024). Analysis of factors affecting the revitalization and empowerment of local communities through sustainable tourism using Grounded Theory, a case study of Tarom County. *Economic Geography Research*, (), -. doi: 10.30470/jegr.2024.2043915.1231. [in persian]
- Farsari, I. (2022). Pedagogy for sustainable tourism: reflections on the curriculum space of a master programme in Sweden. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 22(1), 6-35.
- Gholamrezaei, D. & Haghparast kenarsari, N. (2024). Designing a coaching model for the development of sustainable tourism in the education system. case study: Guilan province. *Tourism Management Studies*, 19(66), 107-146. doi: 10.22054/tms.2024.78228.2919. [in persian]
- Hajinezhad, S., Azimi, A., & Golestani, M. (2024). Investigating the impact of coastal tourism on the environmental sustainability of Bandar Abbas city. *Journal of Ecohydrology*, 11(4), 477-493. doi: 10.22059/ije.2024.383589.1843. [in persian]

- Hassan Kazemi, A., Qureshi, M. B., & Amar, T. (2024). Explaining The Effects Of Tourism On The Sustainability Of Rural Areas (Case Study: Astaneh Ashrafieh City). *Geographical Engineering of Territory*, 8(3), 33-50. doi: 10.22034/jget.2023.327901.1394. [in persian]
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sinkovics, R. R. (2009). The use of partial least squares path modeling in international marketing. In *New challenges to international marketing* (Vol. 20, pp. 277-319). Emerald Group Publishing Limited.
- Khajevandi Ahmadi, I. (2022) An analysis of the role and position of education in promoting tourism literacy, *Iranian Journal of Social Development Studies*, 14(53), 225-247. [in persian]
- Koç, H., Karacabey, F. A., & Demir Yurtseven, E. (2024). Developing a scale for tourism literacy: validity and reliability study. *Current Issues in Tourism*, 27(21), 3514-3528.
- Luna-Cortes, G. (2024). Research on literacy in tourism: a review and future research agenda. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 34, 100487.
- Mahmoudi, S. (2023). Investigating the status of tourism literacy components in secondary school textbooks in the field of humanities, *Journal of Research on Issues of Education*, 2(71), 189-206. [in persian]
- Mínguez, C., Martínez-Hernández, C., & Yubero, C. (2021). Higher education and the sustainable tourism pedagogy: Are tourism students ready to lead change in the post pandemic era?. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29, 100329.
- Mirrahimi, M. S., Samadi, P. & Ahmadi, P. (2023). Commitment to Sustainable Development in Higher Education Tourism Curriculum. *Journal of Management and Planning In Educational System*, 16(1), 149-172. [in persian]
- Nouri, Y. (2020) *Tourism literacy model in the curriculum of elementary school students*, PhD thesis in the field of tourism management, Allameh Tabatabaei University. [in persian]
- Rezapouraghdam, H., Alipour, H., Kilic, H., & Akhshik, A. (2022). Education for sustainable tourism development: An exploratory study of key learning factors. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 14(4), 384-392.
- Salehi Omran, E., Mehdipour, R., Salehi, S., & Abedini Baltork, M. (2019). Analysis of content of 6th grade elementary textbooks based on the components of tourism education. *Journal of Tourism Planning and Development*, 8(29), 1-19. doi: 10.22080/jtpd.2019.13761.2805. [in persian]
- Shobeiri, S. M. (2018). The Role of Social Networks on the Culture of the Teachers' Environmental Values and Beliefs: a case study of the telegram. *Journals of Environmental Education and Sustainable Development*, 6(2), 37-43.
- Stewart, J., & Gorman, C. (2023). Authentic Assessment and Embedding Sustainable Literacy and Technology Skills in Tourism Education. *Irish Journal of Academic Practice*, 11(2), 10.
- Sun, X., Qing, J., Shah, S. A. A., & Solangi, Y. A. (2023). Exploring the complex nexus between sustainable development and green tourism through advanced GMM analysis. *Sustainability*, 15(14), 10782.
- Utama, I. G. B. R., Erfiani, N. M. D., Wuruwu, D., Susanto, P. C., Darmawijaya, I. P., & Trimurti, C. P. (2022). Implementation of tourism management concept in herbal tourism village as alternative tourism business in the new normal era. *Technium Business and Management*, 2(1), 30-44.
- Uysal, D. (2022). Gen-Z's consumption behaviours in post-pandemic tourism sector. *Journal of Tourism Leisure and Hospitality*, 4(1), 67-79.
- Wang, J., Sun, J., Wang, G., Yang, L., Zhang, Y., & Morrison, A. M. (2023). Red tourism in China: emotional experiences, national identity and behavioural intentions. *Tourism Review*, 78(4), 1037-1059.
- Wang, R., Wu, C., Wang, X., Xu, F., & Yuan, Q. (2024). E-Tourism information literacy and its role in driving tourist satisfaction with online travel information: A qualitative comparative analysis. *Journal of Travel Research*, 63(4), 904-922.
- Zhang, S., Liu, J., & Li, Y. (2025). Tourism Learning Resources and Development Strategies in China: A Review and Conceptual Framework. *Land*, 14(7), 1421.

